

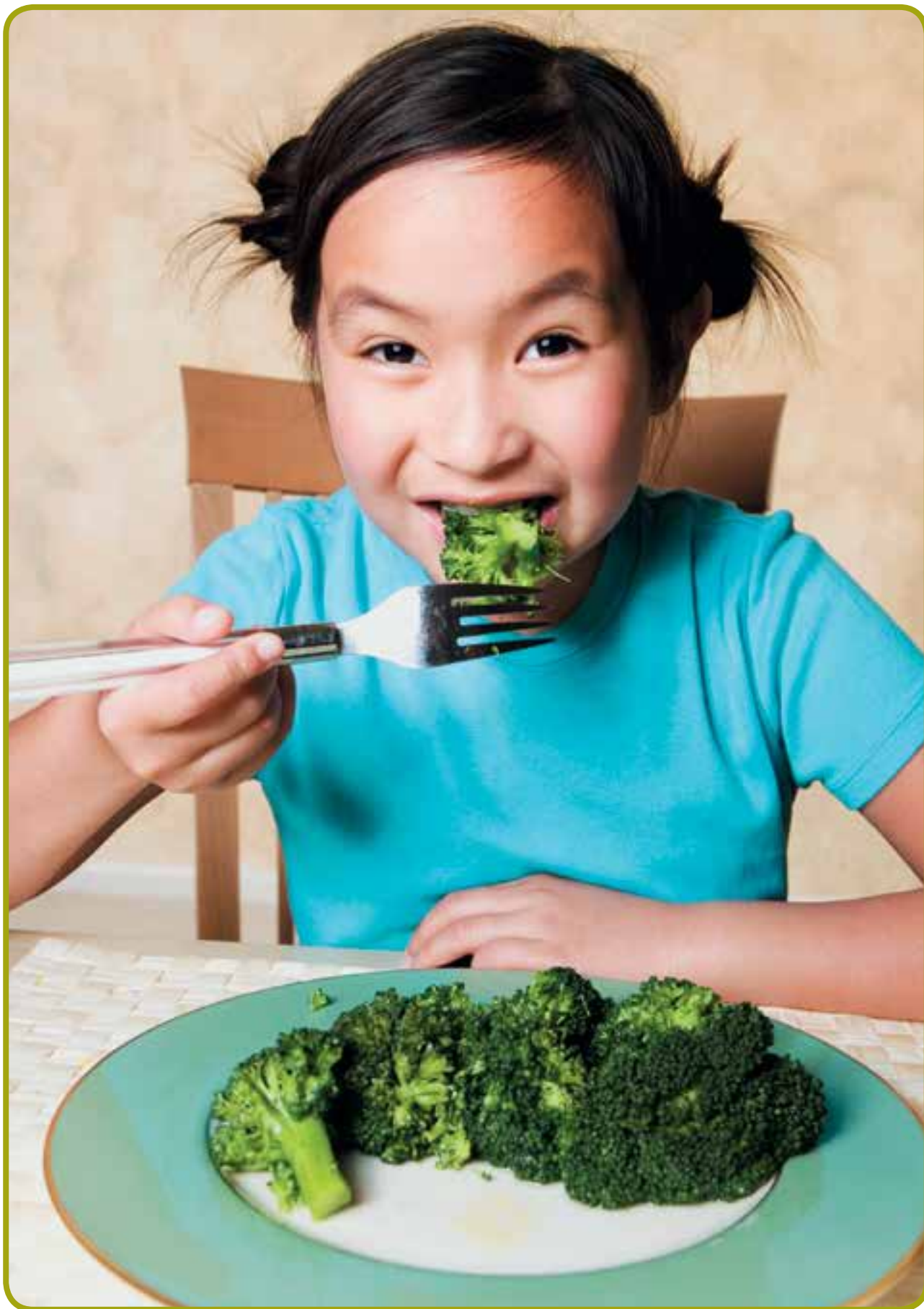
Frugi Venta

Groenten en Fruit Handelsplatform Nederland

JAARVERSLAG 2013

INHOUDSOPGAVE

	pagina
'Geen verandering omdat je het licht ziet, maar omdat je de hitte voelt'	
Voorwoord Cees den Hollander	6
Missie	8
GroentenFruit Huis, unieke ketensamenwerking	10
Structuur groothandel groenten en fruit	16
De kracht van netwerken	19
Voeding & Gezondheid	24
Voedselveiligheid & Kwaliteit	30
Marktaangeleden & Statistiek	36
Statistieken tonen importantie sector	42
ICT & Logistiek	56
Interne organisatie per 1 januari 2014.	60
Vijf Stichtingen 'onder' Frugi Venta	62
Bestuur Frugi Venta per 1 januari 2014	64
Bijlage A - Bestuur / Externe vertegenwoordigingen.	65
Bijlage B - Frugi Venta Commissie, Comit�es en (Net)werkgroepen	67

Cees den Hollander

'Geen verandering omdat je het licht ziet, maar omdat je de hitte voelt'

Onderaan mijn e-mailberichten staat traditiegetrouw een spreuk of een citaat. Ik vind het leuk, het levert regelmatig reactie op, maar het is vooral bedoeld om een statement te maken en/of als inspiratie te dienen. Bovenstaand citaat: 'Geen verandering omdat je het licht ziet, maar omdat je de hitte voelt', heb ik in de loop der jaren diverse keren onderaan mijn e-mails gebruikt.

Ik vind het een mooie metafoor voor het gebrek aan innovatie en/of verandering. Een verandering zou tot stand moeten komen omdat het een hoger doel dient. Of om andere goede redenen. De praktijk leert echter dat verandering vooral tot stand komt omdat er een acuut probleem mee wordt opgelost.

Of de verandering nu tot stand komt door inzicht of vanwege een probleem, is op dit moment in de tuinbouwsector niet echt relevant. De nood is (té) hoog. Als er maar wordt veranderd. Op basis van de behoeftes en wensen van de consument.

Teelt en handel waren ooit individuele schakels in de keten en probeerden vooral van elkaar te profiteren. Tegenwoordig is de blik vooral gericht op de eindklant en de consument. Er wordt steeds meer geopereerd als ketenpartners.

Sterke ondernemingen in het tuinbouwcluster zijn zich meer en meer bewust dat ketenpartijen zich op een verantwoorde wijze moeten inspannen. Inspannen om die consument zo ver te krijgen dat er meer lekkere en gezonde voeding, lees 'groente en fruit', wordt genuttigd. Liefst 'all over the world'. Hiermee dienen we niet alleen ons eigen en een economisch belang. Maar ook een maatschappelijk belang.

Om die keten en maatschappelijke ontwikkeling verder aan te jagen, hebben Frugi Venta (handel) en DPA (teelt) het GroentenFruit Huis opgericht. Dit geheel in lijn met de strategienota 2012-2015 die door u in de Algemene Ledenvergadering werd aangenomen.

In het GroentenFruit Huis wordt sinds 1 januari 2014 samengewerkt op een viertal thema's: Voeding & Gezondheid, Voedselveiligheid & Kwaliteit, Marktaangelegenheden & Statistiek en Logistiek & ICT. In dit jaarverslag worden met name deze thema's uitvoerig beschreven. Zo willen wij u een beeld geven welke activiteiten binnen deze thema's worden verricht.

De leden van Frugi Venta en DPA krijgen inspraak in deze activiteiten middels zogenaamde 'Business Councils'. Groepen ondernemers die beslissen voor welke doeleinden de beschikbare middelen worden ingezet. De Business Councils adviseren bestuur en medewerkers van het GroentenFruit Huis. Kennis vanuit de ondernemingen, aangevuld met de expertise die op de Bezuidenhoutseweg beschikbaar is. Daar werkt een team betrokken specialisten. Medewerkers die er al jaren werkzaam zijn. Maar ook medewerkers met specifieke competenties die het team sinds begin dit jaar versterken. Zij zijn er tevens verantwoordelijk voor om de kennis verder te ontwikkelen en te delen. Met als uiteindelijk doel leden van Frugi Venta en DPA te faciliteren in hun streven om kwalitatief, efficiënt en maatschappelijk verantwoord tegemoet te komen aan de werkelijke behoeftes van de markt.

Zijn de veranderingen in de keten en in de belangenbehartiging een gevolg van 'dat we ineens het licht zien? Of omdat we de hitte voelen?' Die discussie ga ik graag persoonlijk met u aan. Voor het bestuur van Frugi Venta is het belangrijk om vast te stellen dat er ook in 2013 weer stappen zijn gemaakt om de missie van Frugi Venta gestalte te geven.

Samen bevorderen we de afzet en consumptie en versterken de keten!

Cees den Hollander,
Voorzitter

P.S. Momenteel staat er onderaan mijn e-mailberichten, 'de kracht van het collectief is van onderschatte waarde'.

Missie

Frugi Venta behartigt belangen in de groente- en fruitketen ter bevordering van afzet en consumptie en versterkt de keten als geheel.

GroentenFruit Huis, unieke ketensamenwerking

Het jaar 2013 gaat bij Frugi Venta de geschiedenis in als het jaar waarin tijdens de Algemene Ledenvergadering voor het eerst een tweejarige begroting werd goedgekeurd. Niet alleen voor 2013, maar ook voor 2014 gaven de leden mandaat om verplichtingen te kunnen aangaan. Dat was nodig om ervoor te zorgen dat kennis met betrekking tot voedselveiligheid en statistieken, die in grote mate voorradig was bij het Productschap Tuinbouw, behouden bleef voor de sector.

Gezien het gezamenlijke belang van deze onderwerpen voor zowel teelt als handel heeft Frugi Venta veel energie gestoken in samenwerking met DPA. Dit heeft aan het einde van het jaar geresulteerd in oprichting van het GroentenFruit Huis. De organisatie die zich richt op vier thema's en met één stem spreekt namens de sector.

In 2013 groeide directeur Gert Mulder verder in zijn rol en heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van diverse verbindingen met andere partijen. Voorbeeld daarvan is de oprichting van de Denktank Fresh Initiative waarin diverse maatschappelijke organisaties hebben geparticipeerd. We namen afscheid van secretaris Leo Welschen. Al jarenlang een vaste kernwaarde en vraagbaak voor in ieder geval alle medewerkers, maar zeker ook voor vele leden van Frugi Venta. In Suzan van Kuppeveld heeft hij een waardig opvolger gekregen.

De inspanningen om nieuwe markten te openen en bestaande markten te behouden, zijn het afgelopen jaar onverminderd groot geweest. Met mooie resultaten tot gevolg zoals toegang

van Conference peren naar China en toegang van uien naar Panama. Daarnaast zijn er steeds meer activiteiten ontwikkeld op het gebied van Voeding & Gezondheid. Deze worden belicht in dit jaarverslag evenals het grootste deel van de overige activiteiten waar Frugi Venta zich het afgelopen jaar mee heeft beziggehouden.

De oprichting van het GroentenFruit Huis liep als een rode draad door de activiteiten van Frugi Venta in 2013. In samenwerking met DPA is in een vroeg stadium, middels de zogenoemde belangstellingenregistratie van het Productschap Tuinbouw, aangegeven welke activiteiten beide organisaties wilden behouden met als doel een sterk collectief. Activiteiten die zowel van belang zijn voor de leden van Frugi Venta als voor DPA-leden zijn ondergebracht in het GroentenFruit Huis. Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst in januari 2014 zijn de naam en bijbehorende huisstijl van het GroentenFruit Huis onthuld. De activiteiten hebben voor een deel betrekking op activiteiten waar Frugi Venta al bij betrokken was. Daarnaast blijven zowel Frugi Venta als DPA een aantal activiteiten uitvoeren binnen de eigen vereniging. Beide verenigingen organiseren in 2014 hun Algemene Ledenvergadering deels gezamenlijk en deels afzonderlijk. Het GroentenFruit Huis richt zich op vier thema's: Voeding & Gezondheid; Voedselveiligheid & Kwaliteit; Marktaangelegenheden & Statistiek en Logistiek & ICT. De activiteiten die aan deze thema's gerelateerd zijn, worden behandeld in de volgende hoofdstukken. Dit eerste hoofdstuk heeft betrekking op activiteiten die alleen van toepassing zijn voor leden van Frugi Venta.

Cao

In december 2012 is de cao voor de groothandel in groente en fruit gesloten. Op 30 juni 2014 loopt deze af. In het voorjaar van 2014 zullen de onderhandelingen met de vakbonden van start gaan. Frugi Venta zal als werkgeversvereniging weer haar beste beentje voor zetten om een cao af te sluiten die zowel voor werknemers als werkgevers werkbaar is. Daarnaast streeft Frugi Venta ernaar om de cao zoveel mogelijk te laten aansluiten op de huidige cao, hetgeen gelet op de trend een uitdaging is. Begin 2014 is de helft minder cao's gesloten in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar.

Pensioen

De verplichte basispensioenregeling voor de sector wordt uitgevoerd door Bpf AVH. Cao-partijen hebben in 2013 besloten de pensioenrichtleeftijd per 1 januari 2014 te verhogen van 65 naar 67 jaar met de mogelijkheid tot vervroeging. Dit besluit vloeit voort uit het feit dat de AOW-leeftijd stapsgewijs wordt verhoogd en houdt in dat vanaf genoemde datum het pensioen standaard ingaat op 67-jarige leeftijd. Hierdoor bouwen werknemers twee jaar langer pensioen op, waardoor er ruimte ontstaat in de kostendekkende premie. Cao-partijen hebben als gevolg daarvan beslissingen genomen over de inrichting van de pensioenregeling in 2014. Dit komt neer op onder meer een verhoging van het opbouwpercentage van

1,6 procent naar 1,75 procent en een verlaging van de totale pensioenpremie van 22,75 procent naar 22,25 procent. De verdeling van de pensioenpremie tussen werkgever en werknemer bleef ongewijzigd; 54 procent/46 procent. Vanwege de ontwikkeling van de rente is het Bpf AVH er niet in geslaagd de vereiste dekkingsgraad van 104,6 procent te halen. Eind 2013 was de dekkingsgraad 104,1 procent. Om op het vereiste niveau uit te komen, was het bestuur helaas genoodzaakt de pensioenen met 0,5 procent te korten. Als gevolg van inwerkingtreding van de Wet Versterking bestuur op 1 juli 2014, start op dezelfde datum het nieuwe bestuursmodel van Bpf AVH. Uit een aantal modellen heeft het bestuur gekozen voor het zogenoemde paritaire model. Dit betekent dat het pensioenfonds wordt bestuurd door werkgevers en werknemers. Daarnaast krijgen gepensioneerden twee zetels in het bestuur. Ook wordt een Raad van Toezicht opgericht. Dit betekent dat het pensioenfonds wordt bestuurd door vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers uit de sector. Het aantal bestuurszetels is teruggebracht van twaalf naar tien. Vanaf 1 juli 2014 inclusief twee zetels namens de gepensioneerden die ten koste gaan van de zetels van de werknemersorganisaties. Ook wordt een Raad van Toezicht opgericht bestaande uit drie externe pensioendeskundigen. Het Verantwoordingsorgaan krijgt uitgebreidere bevoegdheden. De Deelnemersraad wordt opgeheven.

Overeenkomst inzake afvalbeheersbijdrage

DPA en Frugi Venta hebben in september 2013 een overeenkomst gesloten met het Afvalfonds Verpakkingen over de aangifte en afdracht van de afvalbeheersbijdrage over verpakkingen in de groente- en fruitsector bij afzet aan in Nederland gevestigde afnemers.

Deze overeenkomst is van toepassing op telers en telersverenigingen, importeurs, verpakkingsbedrijven, groentebewerkingsbedrijven en binnenlandse groothandelaren. De maatwerkafspraken zijn door Frugi Venta omgezet in een praktische handleiding voor de aangifte over 2013, die aan alle leden is verzonden.

Van groot belang is, dat de definitie van logistieke hulpmiddelen ten opzichte van de Verpakkingenbelasting (afgeschaft per 1-1-2013) niet is veranderd. Producenten en importeurs zijn uitsluitend bijdrageplichtig over het gewicht aan verpakkingen, dat is geleverd aan binnenlandse afnemers. Het kortingspercentage in verband met de indirecte export (was 73 procent) bestaat vanaf 2013 niet meer. Exporteurs kunnen vanaf 2013 bij indirecte export een negatieve aangifte indienen bij het Afvalfonds. Hiermee kunnen zij de Afvalbeheersbijdrage terugvragen, die zij aan Nederlandse leveranciers hebben

betaald (inclusief of exclusief de inkoopprijs).

Verder heeft Frugi Venta bij de overeenkomst met het Afvalfonds een lager tarief bedongen voor de bijdrage over kartonnen verpakkingen, namelijk 1,34 eurocent per kg. Het tarief voor kunststof bedraagt 38,76 eurocent per kg. Met name de kleinverpakkers en groentebewerkingsbedrijven met binnenlandse afnemers dienen in hun calculatie rekening te houden met deze lastenverzwaring.

Een andere afspraak is, dat de groente- en fruitsector evenals vele andere branches een preventieplan opstelt voor 2018 ter verduurzaming van de gebruikte productverpakkingcombinaties in de branche.

Recent heeft het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken een handige tool ontwikkeld voor de opstelling van het preventieplan. Frugi Venta, DPA en andere brancheorganisaties in de groente- en fruitsector dienen in 2014 gezamenlijk aan te geven op welke thema's zij zich gaan inzetten als het gaat om verduurzaming van verpakkingen.

Arbeidsmarktmonitor Groothandel en Tuinbouw

Frugi Venta heeft in 2013 deelgenomen aan de 'Sectorbeschrijving Groothandel' van de landelijke UWV over de ontwikkelingen aan de aanbod- en vraagzijde op de arbeidsmarkt. Dankzij de Arbeidsmarktmonitor Tuinbouw van het Productschap Tuinbouw beschikt Frugi Venta over gedetailleerde cijfers. De Arbeidsmarktmonitor wordt vanaf 2014 voortgezet door LTO - via de Collandfondsen - en het GF Groothandelsfonds.

Onze sector biedt werkgelegenheid aan 14.100 medewerkers in vaste dienst, circa 4.000 medewerkers met een tijdelijk dienstverband en 8.500 uitzendkrachten. Vooral het aandeel flexwerkers is de laatste jaren sterk gegroeid. In vergelijking met 2000 is het aantal uitzendkrachten dat op enig moment in het jaar werkzaam is in onze sector, ongeveer verdrievoudigd. Zeventig procent van de uitzendkrachten was in 2012 afkomstig uit Polen.

Versterking positie bedrijven

Ongeveer veertig procent van het werk in de groothandel kan worden gedaan door laag opgeleide medewerkers. Toch schuift het functiegebouw geleidelijk naar boven. Er ontstaat meer behoefte aan medewerkers met MBO-plus en HBO-achtergrond. Bovendien is de leeftijd van de werknemers in vaste dienst toegenomen. Bevordering van duurzame inzetbaarheid van bestaande medewerkers en versterking van de positie van de

bedrijven, op de binnenkort krappere wordende arbeidsmarkt, zijn daarom belangrijke speerpunten in het beleid van Frugi Venta. In 2013 is Frugi Venta met de vakbonden gestart met de voorbereiding van een sectorplan voor de groente- en fruithandel. Dit wordt gezamenlijk met andere groothandelsbranches ingediend bij Minister Asscher. Na goedkeuring worden de kosten van extra scholing, werkcoaches, EVC-trajecten en een branche-eigen opleidingshuis door het kabinet voor vijftig procent vergoed ter bevordering van de werkgelegenheid in de groothandel. Het GF Groothandelsfonds regelt de cofinanciering van het plan. Werkgevers kunnen eventueel individueel inhaken met een eigen plan inclusief cofinanciering.

Duurzame inzetbaarheid bevorderen

Cao-partijen hebben in 2012 de Stichting Preventiefonds opgericht. Met als doel de gezondheid en duurzame inzetbaarheid van medewerkers in de sector te bevorderen. Het eerste project dat vanuit dit fonds is geïnitieerd, is een zogenaamde nulmeting van medewerkers in de sector. Aan de hand van de uitkomst van deze nulmeting kan het verdere beleid uitrollen. In 2013 is dit project gaan lopen. Het wordt uitgevoerd door TIGRA Beheer in samenwerking met Zilveren Kruis Achmea. De nulmeting vindt plaats door middel van een gezondheidscheck. Een groot deel van in totaal achthonderd medewerkers is in 2013 gecheckt. Ook is er reeds een groot aantal interventies op maat ingezet. Ten slotte wordt ten aanzien van eenderde van de werknemers in het eerste kwartaal van 2014 een effectmeting (hertest) gedaan. De totale onderzoeksresultaten zullen in de loop van 2014 gereed zijn. Vervolgens zullen deze breed worden verspreid. De hele sector kan immers profiteren van de resultaten en deze gebruiken in het kader van duurzame inzetbaarheid.

Collectieve contracten

Frugi Venta sluit voor haar leden jaarlijks een aantal collectieve contracten af, waardoor zij een aantal zaken voordeliger kunnen inkopen. Zo is er in 2013 weer een collectieve overeenkomst gesloten met Zilveren Kruis Achmea met betrekking tot inkomensverzekeringen. Werknemers van Frugi Venta-leden kunnen korting krijgen op de basis- en aanvullende zorgverzekeringen bij Zilveren Kruis Achmea en bij OHRA. Voor korting op een kredietverzekering kunnen leden sinds 2013 terecht bij Coface. Coface heeft bewezen expertise binnen de groente- en fruitsector. Meeus heeft exclusief voor leden van Frugi Venta een schadeverzekeringspakket ontwikkeld. Binnen het pakket zijn de verzekeringen op elkaar afgestemd en toegespitst op de sector. Ook organiseert Frugi Venta collectieve inkoop van elektriciteit,

aardgas en brandstoffen. In 2013 is in samenwerking met Hellemans Consultancy een raam-overeenkomst gesloten met Eneco. Op basis van deze overeenkomst hadden leden in 2013 de mogelijkheid om in te schrijven voor een één- of driejarige aanbidding. Hiervan is gretig gebruik gemaakt. Ten slotte kunnen leden sinds jaar en dag via de stichting Frug 1 Tel mobiele en telecomdiensten voordelig inkopen.

Marieke Klaaysen, TIGRA Beheer:

"De deelnemende bedrijven die ik heb bezocht zijn erg geïnteresseerd in het thema 'duurzame inzetbaarheid' en vinden het project een mooie aanleiding om dit thema meer of beter op de kaart te zetten binnen de organisatie. Het feit dat Frugi Venta het initiatief heeft genomen voor dit project vindt men erg waardevol. Het geeft een gevoel van 'samen aanpakken'. Dat zorgt ervoor dat bedrijven bereid zijn om te investeren. Gelet op de voorlopige resultaten van de gezondheidscheck van medewerkers, denk ik dat er nog veel winst te behalen is. Bij de bedrijven die ik heb bezocht, leeft het thema duurzame inzetbaarheid zeer zeker. Maar er is nog geen sprake van een totaal-aanpak of beleid. Meer aandacht en acties op het gebied van leefstijl, gezondheid en inzetbaarheid, leiden uiteindelijk tot gezonde, productieve en vooral gelukkige medewerkers. Dat wordt door bedrijven die meedoen aan deze pilot belangrijk gevonden."

Fair Produce realiseert gelijk speelveld

Stichting Fair Produce certificeert goed werkgeverschap in de paddenstoelensector om een gelijk speelveld te creëren. Door allerlei schijnconstructies bij het oogstwerk van champignons was er tot eind 2012 sprake van een 'race to the bottom' ten aanzien van verkoopprijzen en marges voor telers en handelaren. Mede door de uitzendingen van het televisieprogramma Keuringsdienst van Waarde in december 2012, over de misstanden met Oost-Europese medewerkers in de sector, hebben Nederlandse supermarkten massaal gekozen voor Fair Produce champignons om reputatieschade te voorkomen. Eind 2013 zijn de doelstellingen ruim behaald: negentig procent van de paddenstoelentelers met tachtig procent van het productievolume in Nederland en bijna alle gespecialiseerde champignon-groothandelaren zijn gecertificeerd. De nationale overheid, in het bijzonder het Ministerie van

Economische Zaken en de provincies Gelderland en Limburg, zijn zeer tevreden over de behaalde resultaten en ondersteunen Fair Produce met extra subsidies.

Uitbreiding naar andere teelten

Per 1 januari 2014 zijn Fair Produce handelaren verplicht om Nederlandse champignons uitsluitend in te kopen bij Fair Produce gecertificeerde telers. Dit keurslijf voor de handel is verantwoord gezien de massale deelname en geldt zowel bij binnenlandse afzet als bij export. De Stichting heeft bescheiden middelen vrijgemaakt voor een communicatiecampagne in Duitsland. Tegelijkertijd wordt gezocht naar samenwerking met het internationale teeltkeurmerk GlobalGAP, dat ook een voorzichtige start heeft gemaakt met een module om duurzame arbeid te borgen, te weten GlobalGAP Grasp.

Een aantal Nederlandse supermarkten heeft Fair Produce verzocht om het keurmerk te verbreden naar andere producten zoals asperges en aardbeien.

Vanaf 2014 wordt de Stichting Fair Produce voor ongeveer vijftig procent gefinancierd door bijdragen van de gecertificeerde bedrijven. Voorzitter Bart Jan Krouwel heeft in oktober 2013 zijn functie overgedragen aan Uli Schnier, oud-directeur van Aldi Nederland. Meer informatie is te vinden op www.fairproduce.nl.

Gestage groei gebruik opleidingsaanbod

Voor het achtste jaar op rij heeft het GF Groothandelsfonds het Centrum voor Kennis en Ontwikkeling (CKO) ingeschakeld bij de uitvoering van scholingstrajecten voor medewerkers in onze sector. Het aantal gevolgde cursussen vertoont een gestage groei. In 2013 zijn 1.850 cursussen gevolgd. In 2012 waren dat er zestienhonderd en duizend in 2010 en 2011. Ongeveer vijftien procent van de vaste medewerkers heeft in 2013 gebruik gemaakt van het opleidingsaanbod. Het aanbod is terug te vinden op www.agfgroothandelsfonds.nl en in de ruim verspreide cursusmap. Met name de cursussen Kwaliteitszorg-medewerker (240), Nascholing chauffeurs (235), Computervaardigheden (300), Veilig werken met de heftruck (210), Basiscursus HACCP (180) en buitenlandse taaltrainingen (60) waren in 2013 populair.

Kosten vergoed

De cursuskosten worden voor vijftig procent vergoed door het Fonds. Scholingsconsulent Erik Zwiers heeft honderdtien bedrijven bezocht om hen te informeren over de mogelijkheden. In 2013 is gewerkt aan de voorbereiding van het Branche Opleidingshuis. Een samenhangende opzet van leertrajecten op basis van 'Beroepscompetentieprofielen' zoals die eerder zijn vastgesteld door de bedrijven. Op diverse niveaus in het Branche Opleidingshuis wordt een puntensysteem ingevoerd. Hiermee kunnen opleiders en deelnemer registreren op welke wijze de medewerker aan zijn/haar persoonlijke ontwikkeling heeft gewerkt. Bij overschrijding van het overeengekomen puntentotaal mag de medewerker zich profileren met de titel Toptalent GF Groothandel. Het is een door de branche erkend middel om vakmanschap zichtbaar en aantrekkelijk te maken. In 2013 is een start gemaakt met de uitgave van het digitale magazine GF Groothandelstalent. Iedere medewerker in de sector kan zich hiervoor aanmelden. Het E-zine verschijnt elk kwartaal.

De werkzaamheden van het GF Groothandelsfonds worden gefinancierd op basis van afspraken in een afzonderlijke cao met een looptijd vanaf januari 2013 tot januari 2018.

De werkgeversbijdrage in 2013 en 2014 bedraagt 0,2 procent van de loonsom.

Expert Ontwikkel Team

Sinds 1 januari 2013 is het Centrum voor Innovatief Vakmanschap Tuinbouw & Uitgangsmaterialen (CIV T&U) gestart. Dit is een programma-onderdeel van Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. De eerste stap was het samenstellen van 'Expert Ontwikkel Teams'. Deze teams hebben lesmodules ontwikkeld op diverse thema's. Frugi Venta heeft samen met Plantum en diverse agrarische opleidingen actief gewerkt binnen het ontwikkelteam Internationale Handel en Plant Gezondheid. Daaruit is een module ontstaan die toekomstige medewerkers bewust maakt van risico's binnen en buiten het eigen bedrijf die kunnen escaleren tot een crisis. Daarin worden handvatten gegeven om de impact van mogelijke incidenten te beperken. De module omvat tevens praktijkoefeningen. De module kan medio 2014 in de curricula van de diverse agrarische opleidingen worden geïntegreerd.

Structuur groothandel groenten en fruit

Eind 2013 zijn bij het HBAG groenten en fruit 1.415 bedrijven op het gebied van de groothandel en tussenpersonen geregistreerd. 680 bedrijven - met een omzet tot € 0,5 mln - zijn goed voor € 66 miljoen omzet. De resterende 735 bedrijven realiseerden in 2012 een omzet van € 12.316 miljoen. Dit was 1,5 procent lager dan in 2012.

Representativiteit Frugi Venta

Eind 2013 telde Frugi Venta 382 leden. Dit waren er 20 minder dan in het jaar ervoor. Deze leden realiseerden in 2012 een gezamenlijke omzet van € 9.987 miljoen. De representativiteit van Frugi Venta, uitgedrukt in het procentuele aandeel van de

leden in de landelijke omzet, is 81 procent. Dit is even hoog als een jaar terug. 89 leden, in de omzetcategorie met een omzet van meer dan € 25 miljoen, vertegenwoordigen 82 procent van de totale omzet van Frugi Venta leden.

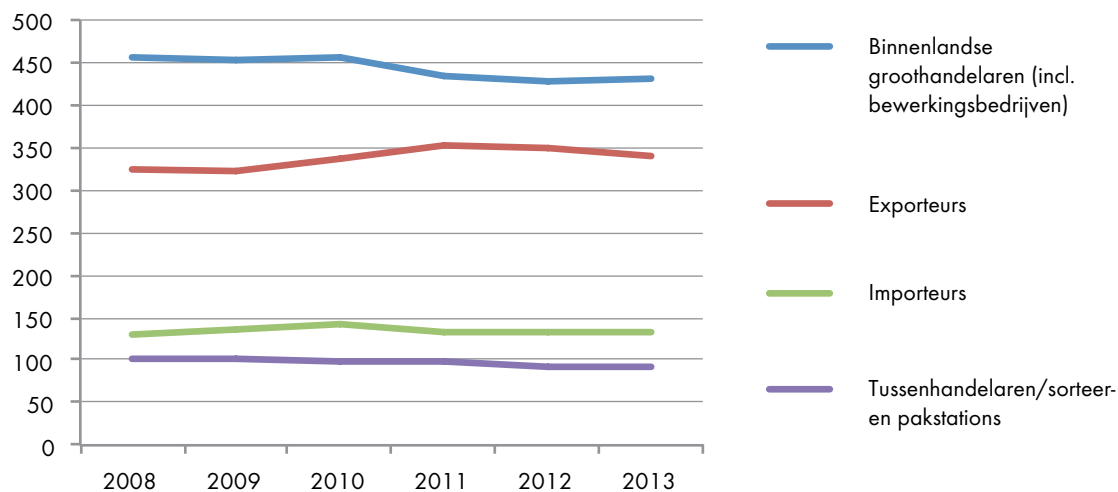
Op basis van de registratiegegevens van het HBAG groenten en fruit heeft Frugi Venta inzicht in aantallen bedrijven per groot-handelsfunctie en de verdeling in de omzetcategorieën. Ieder rechtspersoon dat op eigen naam aan wederverkopers groente en fruit verkoopt, is geregistreerd bij het HBAG groenten en fruit. Een geregistreerd bedrijf kan meerdere groothandelsfuncties hebben. De omzetcijfers over 2013 zijn nog niet bekend. Het aantal bedrijven is gebaseerd op de registratie per 1 januari 2014.

Organisatiegraad Frugi Venta

Omzet in mln euro	Aantal geregistreerde bedrijven*		Frugi Venta-leden		
	Aantal per 1-1-14	Omzet 2012	Aantal per 1-1-14	Omzet 2012	Representativiteit op basis van omzet
tot € 0,5 mln	680	€ 66 mln	53	€ 8 mln	12%
€ 0,5 tot € 2,5 mln	300	€ 398 mln	67	€ 99 mln	25%
€ 2,5 tot € 5 mln	139	€ 498 mln	61	€ 228 mln	46%
€ 5 tot € 7,5 mln	56	€ 354 mln	25	€ 160 mln	45%
€ 7,5 tot € 10 mln	29	€ 261 mln	19	€ 173 mln	66%
€ 10 tot € 12,5 mln	22	€ 245 mln	12	€ 135 mln	55%
€ 12,5 tot € 25 mln	79	€ 1.388 mln	56	€ 1.007 mln	73%
€ 25 tot € 50 mln	56	€ 2.039 mln	39	€ 1.426 mln	70%
boven € 50 mln	54	€ 7.134 mln	50	€ 6.751 mln	95%
Totaal	1.415	€ 12.382 mln	382	€ 9.987 mln	81%
Aandeel omzetcategorie > € 25 mln	110	74%	89	82%	

* Bron: HBAG groenten en fruit

Aantal groothandelsbedrijven en tussenpersonen groente en fruit, omzet > € 0,5 miljoen

* Bron: HBAG groenten en fruit

Er zijn 432 geregistreerde groothandelaren bij het HBAG groenten en fruit met een verkoopomzet van minstens € 0,5 miljoen aan binnenlandse afnemers. Hieronder worden ook groentebewerkingsbedrijven gerekend. Het aantal bedrijven gespecialiseerd in bewerkte groente en fruit met een omzet boven de € 0,5 miljoen schommelt al jarenlang rond de 45. Acht bedrijven, met een afzonderlijke omzet van meer dan € 7,5 miljoen, vertegenwoordigen bijna tachtig procent van de totale productiewaarde bewerkt product.

Het aantal exporteurs met een omzet van minstens € 0,5 miljoen daalde licht naar 340, terwijl het aantal importeurs al drie jaar lang min of meer stabiel is. In 2013 ging het om 134 bedrijven met importheel. Daarnaast zijn 91 tussenhandelaren en sorteer- en pakstations in met name uien, hardfruit en grove tuinbouwproducten actief. Deze bedrijven kopen rechtstreeks, op eigen rekening in bij Nederlandse telers.

De kracht van netwerken

Het bieden van een platform waar leden, medewerkers, relaties en overige stakeholders elkaar kunnen vinden is één van de doelstellingen van Frugi Venta. Ook in 2013 is hier middels diverse bijeenkomsten voor verschillende doelgroepen, of juist voor de hele breedte van het ledenbestand, invulling aan gegeven.

Nieuwjaarsreceptie 2013 Frugi Venta, DPA en N&S

De gezamenlijke nieuwjaarsreceptie in de eerste volle week van januari in het Zalmhuis in Rotterdam is inmiddels een traditie. Frugi Venta secretaris Leo Welschen presenteerde hier cijfers van het Productschap Tuinbouw. Hieruit bleek dat de consumptie van groente en fruit nog altijd daalt. Tijdens debatten in een echte boksring werd gediscussieerd over diverse onderwerpen. In de ring spraken econome Barbara Baarsma, directeur stichting economisch onderzoek en Jan Zegwaard, directeur van Greenco over de stelling: 'Niet overcapaciteit maar onderconsumptie is de oorzaak van de malaise in de tuinbouw'. Jan Dekker, directeur van 24Kitchen, en Philip den Ouden, directeur van de FNLI gaven hun mening op de stelling: 'Alleen vers eten is een utopie in deze jachtige gemak maatschappij'.

Ad Berends, projectleider bij het GroentenFruit Bureau werd uitgeroepen tot CHAIN Ambassadeur 2013 vanwege zijn inspanningen in het Huis van de Smaak en het succes hiervan op de Floriade 2012 in Venlo.

Interactieve regiobijeenkomsten

In 2013 organiseerde Frugi Venta in aanloop naar de Algemene Ledenvergadering een viertal regiobijeenkomsten in Barendrecht, Meteren, Hoorn en Venlo. Gert Mulder gaf inzicht in de toekomstplannen van Frugi Venta als gevolg van het verdwijnen van het Productschap Tuinbouw en HBAG. Verplichte heffingen verdwijnen. En een aantal essentiële activiteiten gaan verloren. Bijvoorbeeld op het gebied van voedselveiligheid, crisismanagement en politieke invloed. Frugi Venta heeft in 2013 hard gewerkt aan een structuur waarbij goede projecten zijn behouden. Deze worden 'business wise' tegen lagere kosten gecontinueerd in het GroentenFruit Huis. Daarnaast gaf Wilma van den Oever een korte inleiding over consumententrends en actuele cijfers inzake gebruik van Social Media.

Leden positief over plannen 2013 en 2014

De Algemene Ledenvergadering vond plaats in Experiencecenter CORPUS in Oegstgeest. Hier werden de plannen van het bestuur voor 2013 en 2014 aan de leden voorgelegd. Met name het verdwijnen van het Productschap Tuinbouw en HBAG en de plannen om voor de sector onmisbare activiteiten op het gebied van onder andere voedselveiligheid, voeding en gezondheid, statistieken en handelsbelemmeringen te continueren, werden door de leden goed ontvangen. Tijdens de ALV is door de vergadering een voorstel tot statutenwijziging voorgelegd. Dit is goedgekeurd tijdens een extra Algemene Ledenvergadering. Een aantal belangrijke wijzigingen betreft de verruiming van het lidmaatschap van Frugi Venta, het instellen van Business Councils, de mogelijkheid tot het opstellen van meerjarige begrotingen en de invoering van verplichte collectieve bijdragen voor projecten en programma's.

Een drietal bestuursleden was aftredend en tevens herkiesbaar. Edwin Noordermeer van Tuinderij Vers, Philip Smits van The Greenery en Jaap Wiskerke van Wiskerke Onions werden unaniem herkozen voor een volgende periode van drie jaar. Deze eer viel ook voorzitter Cees den Hollander te beurt. De komende drie jaar mag Frugi Venta zich wederom gelukkig prijzen met een voorzitter die het als zijn missie ziet met behulp van staf en bestuur van Frugi Venta verdere ketensamenwerking tot stand te brengen. Vanwege zijn vertrek bij The Greenery heeft Philip Smits het bestuur in 2013 alsnog verlaten.

Paard van Troje

Tijdens het openbare deel van de ALV was er ook ruimte voor luchtiger zaken. De Vlaamse trendwatcher Herman Konings boeide aanwezigen ruim een uur lang met zijn visie op de huidige consumenten. "Zet in op de babyboomers", was zijn devies. "Zij zijn degenen die met pensioen zijn of binnenkort gaan en veel geld te besteden hebben. Zij zijn het Paard van Troje om jongeren te bereiken." Konings noemde de babyboomers de adviseurs om (klein)kinderen op het spoor te zetten van gezonde voeding.

Een andere trend die hij signaleerde, is die van zelfbecijfering. In een aantal aansprekende voorbeelden toonde hij de onbegrensde mogelijkheden van de smartphone. Een onmisbare hulp bij het in de gaten houden van je levensstijl, bewegingspatroon of voedingsgewoonte. Van de zevenhonderdduizend apps die beschikbaar zijn via de app-store, hebben er veertigduizend te maken met gezondheid.

Aansluitend lanceerde Frugi Venta-directeur Gert Mulder het Fresh Initiative. Doel van dit initiatief is groente en fruit meer 'Top of Mind' te krijgen bij consumenten, maatschappelijke organisaties en politici. Als onderdeel van het Fresh Initiative werkt Frugi Venta samen met ABN-Amro aan de oprichting van een denktank met vertegenwoordigers uit diverse maatschappelijke geledingen zoals politiek, wetenschap, zorgverzekeraars, consumenten en media.

Minisymposium bij afscheid Leo Welschen

Na bijna veertig jaar trouwe dienst in het belang van de groente- en fruithandel heeft secretaris Leo Welschen begin 2013 aangegeven per 1 juli 2013 gebruik te willen maken van zijn prepensioen. Sinds 1 juli 2013 was Leo niet meer dagelijks te vinden op het kantoor aan de Bezuidenhoutseweg. Zijn ervaring en enorme dossierkennis zet Leo echter nog altijd in op een aantal dossiers. Leo zal een aantal bestuurstaken blijven vervullen, onder andere op het gebied van pensioenen en Fair Produce. Peter Verbaas, adjunct directeur en verantwoordelijk voor Voedselveiligheid, Kwaliteit en Logistiek, heeft zijn taak als

secretaris overgenomen. Juriste Suzan van Kuppeveld is de opvolger van Leo en houdt zich sinds augustus 2013 bezig met sociale, juridische en marktbeleidzaken.

Dinsdagmiddag 15 oktober is ter ere van Leo een minisymposium gehouden in het teken van het arbeidsmarktbeleid, met aansluitend een receptie in het Maasgebouw van De Kuip in Rotterdam. Op deze voor Leo heilige grond maakten veel handelaren en relaties van Leo, van de gelegenheid gebruik om hem de hand te schudden.

In een afscheidswoord prees voorzitter Cees den Hollander Leo als het voorbeeld van integriteit en vakkennis. Als blijk van waardering voor de bewezen diensten kreeg hij de Frugi Venta-diamant opgespeld.

'Code oranje'

Drie sprekers zorgden voor de inhoud van het minisymposium. Thema van het symposium was 'Code oranje voor de arbeidsmarkt groothandel groente en fruit'. Dit verwees naar het pleidooi van minister Asscher dat er een 'Code Oranje' moet worden afgegeven voor vrij werkverkeer binnen de EU. Klaas Beniers, Afdelingshoofd Sociale Dialoog en Arbeidsmigratie op het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid benadrukte dat de minister niet tegen migratie was en dat arbeidsmigranten zorgen voor een positieve impuls voor de economie. "Maar er zijn ook problemen. Zo komen er relatief weinig hoopopgeleide migranten hier en doen zij werk waar ook werkloze Nederlanders voor beschikbaar zijn. Daarnaast weten we niet goed hoeveel arbeidsmigranten er daadwerkelijk zijn."

Zuinig op vaste kern

Hans Kamps, voorzitter van de ABU en kroonlid van de SER hield een inleiding met als thema 'Op weg naar een duurzame flexibiliteit'. Hij pleitte voor meer flexibele arbeidsvelden. Leo Welschen gaf ook zelf zijn visie op de arbeidsmarkt in de sector voor de groothandel van groente en fruit. Leo hield de

aanwezige handelaren voor om zuinig om te gaan met de vaste kern, de fobie tegen vaste contracten te bestrijden met goede voorlichting en in overleg te gaan met het MBO en HBO over innovatieve onderwijsmodellen. Ten slotte werd hij ook in het zonnetje gezet door Gert Mulder als dank voor zijn tomeloze inzet voor Frugi Venta en de rechtsvoorgangers.

AGF Trendcafé, nieuw netwerk

In 2013 is een nieuwe netwerkclub opgericht: het AGF Trendcafé. Een ontmoetingsplek voor alle spelers in de keten: veredelingsbedrijven, telers, telersverenigingen, handelsbedrijven, supermarktondernemers en foodservice representanten. Het AGF Trendcafé inspireert, verbindt schakels, vergroot kennis en verruimt de blik door middel van interessante lezingen en boeiende bedrijfsbezoeken binnen en buiten de agf-sector. Het AGF Trendcafé is een initiatief van Frugi Venta, Retail Instituut Nederland en ketenmagazine Chain. Het eerste AGF Trendcafé werd gehouden in Nieuwegein. Jan Dekker gaf een presentatie over 24Kitchen en Jochem Keune van bakkerijketen Le Perron vertelde meer over de marketing van brood. Ook het aansluitende bezoek aan de studios van 24Kitchen werd door de aanwezigen hoog gewaardeerd.

In de loop van 2013 stonden verder een bezoek aan Nunhems Zaden, Havenbedrijf Rotterdam en ING in Amsterdam op de agenda. In samenwerking met ING is goed invulling gegeven aan het thema e-commerce. De bezoekers kregen de boodschap mee zich vooral voor te bereiden op e-commerce want vroeg of laat komt het er aan. Tussendoor zijn excursies georganiseerd naar de Jumbo Food Markt, waar categorymanager agf Maarten Bobeldijk een uitleg gaf en naar Philips in Eindhoven. De netwerkclub AGF Trendcafé telt inmiddels negentig leden en wil in 2014 uitgroeien tot 125 leden.

Rob van der Weele, tot maart 2014, categorymanager agf, Deen supermarkten:

"Waarom AGF Trendcafé? Leerzaam, netwerken met de gehele keten, gezellig en enthousiaste sprekers die hun ervaringen willen delen. De investering van je tijd, verdient je terug met de kennis die je op doet."

Handelsmissie West Midlands en North West England

In het kader van marktkansen en netwerkverbreding organiseerden DPA en Frugi Venta in samenwerking met de ambassade in Londen en het Ministerie van EZ een *fact finding* missie naar de West-Midlands en North West England van 20-22 november. Aanleiding voor de missie was het rapport van *Promar International*. Dit spreekt van kansen voor innovatieve agri food producten die meerwaarde bieden voor de consument. De missie beoogde de verkoopkanalen en structuur van de markt in beeld te brengen.

Het programma bevatte interessante excursies naar leveranciers in het Food Service kanaal, groothandelsmarkten in Birmingham en Manchester en IPL; de groente- en fruitleverancier van ASDA in Normanton.

Missie met Koninklijke allure

Onder de vlag van het Nederlandse Koningspaar bezocht een delegatie vanuit Tuinbouw/Agrofood de deelstaten Hessen en Baden-Württemberg, met name rondom de steden Frankfurt, Wiesbaden en Stuttgart. Kenmerkend voor de missie was de verbinding tussen beide landen en de delegatie onderling. Zo uitten de Nederlandse minister voor buitenlandse handel, Liliane Ploumen, samen met haar ambtscollega van het landbouwministerie van de deelstaat Hessen Lucia Puttrich tijdens de openingsavond hun vreugde over de Nederlands-Duitse samenwerking in de internationale campagne 'Frische ist Leben'. Die was op dat moment door heel Duitsland te zien bij vierduizend grote supermarktketens in bijna negenhonderd steden.

Onvoldoende op de hoogte

Vanuit de tuinbouw waren teelt-, handelsbedrijven en belangenorganisaties present zoals Koppert Cress, Kompany, The Greenery, GreenCo, Frugi Venta, Bionext, Fleuren Boomkwekerij, Gakon, Greenport Venlo, Laarakker Groentenverwerking, Van Rijn Group, Scelta en TNI. De opgedane relaties met bedrijven en organisaties in de deelstaten Hessen en Baden-Württemberg zijn zeer waardevol. De interesse en bewondering voor Nederlandse prestaties en producten was groot. Uiteraard moet Nederland met name concurreren met de sterke wens naar regionaal geteeld product. Ook de druk vanuit Zuid-Europese landen is hier sterker. Verder is uit gesprekken gebleken dat men zelfs tot op ministersniveau in Duitsland onvoldoende op de hoogte is over de Nederlandse teelt van kasproducten.

Jan Zegwaard, directielid GreenCo

"Persoonlijk blik ik terug op een hele goed missie. Het Koningspaar opende makkelijker deuren. Holland staat goed op de kaart. Daarbij heb ik vooral gemerkt dat de passie en het persoonlijk ondernemersverhaal door iedereen op prijs wordt gesteld en indruk maakt. Ik had goede contacten met retailers en andere afnemers. Wat het imago van de Nederlandse tomaat betreft, is er nog wel veel te doen. Daarbij helpt samenwerking in de breedste zin, zowel binnen de tuinbouwsector, als ook met andere ondernemers uit de agroketen en met partners van de overheid. Samen zijn we sterker en laten een onvergetelijke indruk achter".

YFVBC bezocht Albert.nl

In maart heeft een grote vertegenwoordiging van de Young Frugi Venta Business Club een bezoek gebracht aan het logistiek centrum van Albert.nl in Almere. Naast de bekende 'bezorgservice aan huis' (van de webwinkels van Albert Heijn, Etos en Gall & Gall), werkt Albert sinds een jaar ook met zogenaamde 'pick up points'. Hier kunnen de vooraf bestelde producten worden opgehaald. Vanuit verschillende regionale DC's kan 63 procent van de Nederlandse huishoudens worden beleverd. Met een diner werd de geslaagde middag afgesloten. In de zomer is een trendtour georganiseerd door Amsterdam. De YFVBC verzamelde bij Vroegop Windig op het Amsterdam Food Center. Hier stonden fietsen klaar voor een rondrit langs hippe en trendy locaties op het gebied van voeding. Zo werden Bilder en De Klerk, Marqt, een smoothybar en koffieketen Starbucks bezocht.

Bio-bedrijven investeren in promotie

In 2013 is de meerjarige promotiecampagne 'Biologisch lekker natuurlijk' gestart. De campagne startte in september met de eerste editie van de Bio10daagse. Ieder jaar kent drie campagnemomenten: Gezonde Start in januari, Lekker naar de Boer in juni en de Bio10daagse in september. Het Comité Biohandel van Frugi Venta en de werkgroep Biologische Aardappelen van de NAO werken nauw samen met Bionext om biologische agf goed over de Bühne te krijgen. Om de interesse bij overige bedrijven te peilen voor deelname aan de promotieacties en hen te informeren is een bijeenkomst georganiseerd in Bunnik.

Het idee voor de Gezonde Start-woeken in januari is ontstaan in een brainstormbijeenkomst op initiatief van het Comité Biohandel. De voorbereiding voor deze actie, die in januari 2014 heeft plaatsgevonden, is vorig jaar uitgevoerd. Er is contact gezocht met de Giovanni van Bronckhorst Foundation. Een stichting die kinderen met een leerachterstand helpt zich verder te ontwikkelen en tevens aandacht geeft aan gezonde voeding en duurzaamheid.

Comité Biohandel investeert in ketenmanager

Het Comité Biohandel heeft in 2012 besloten deels zelf te investeren in behoud van de ketenmanager groente en fruit in de persoon van Arend Zeelenberg. In 2013 hebben de leden van het Comité Biohandel besloten de samenwerking met de ketenmanager in ieder geval drie jaar voort te zetten. De andere helft wordt bekostigd vanuit de middelen van Frugi Venta. De ketenmanager verzamelt onder andere internationale markt-informatie over biologische groente en fruit, doet voorstellen voor onderzoek en stemt dit af met wetenschappers en de ketenorganisatie voor biologische producten Bionext.

Erik Waterman, directeur Waterman Onions BV:

"Het verdwijnen van de Productschappen geeft ons als uiensector een nieuwe uitdaging. Collectief samenwerken was en blijft voor iedereen een noodzaak. Dit werd onlangs op de jaarlijkse ledenvergadering van het Comité Uienhandel van Frugi Venta nogmaals bevestigd door een unaniem positieve instemming met de verplichte collectieve bijdrage door onze leden. Voor ons als uiensector, die negentig procent van zijn omzet realiseert met export, is het van groot belang om samen op te trekken en te investeren in afzetbevordering. Dit om markten te behouden en nieuwe markten te openen zoals recent in 2014 is gebeurd met Panama en Indonesië. Daarnaast moeten wij ons in Nederland blijven onderscheiden met kwalitatief goede uien. Belangrijk dus om hier continu aan te werken, bijvoorbeeld door samen te investeren in onderzoek naar koprot problematiek. Alleen door samen op te trekken in de keten en sectorbreed als uienhandel, kunnen wij een goede toekomst van de Nederlandse ui waarborgen".

Verplichte bijdrage afzetbevordering uien

In 2012 besloten de uienhandelaren tot het instellen van een verplichte bijdrage voor de afzetbevordering van uien. Onder andere voor het verkrijgen van markttoegang tot derde landen, promotie en kwaliteitsonderzoek. De hoogte van deze collectieve bijdrage werd vastgesteld tijdens de jaarlijkse ledenvergadering eind 2013. De uienhandelaren betalen € 15,- per honderd ton. Hiermee vervult de uiensector een voortrekkersrol binnen de Frugi Venta geledingen.

Voeding & Gezondheid

Regelmatig worden groente en fruit in één adem genoemd met gezondheid. De meeste consumenten weten dat groente en fruit gezond zijn en dat 2x2 de aanbevolen norm is. Ook lijkt er meer aandacht voor een gezonde levensstijl en vitaliteit. Toch vertoont de consumptie van groente en fruit al jaren een dalende tendens. Niet alleen in Nederland maar in heel Europa.

Het gebrek aan gezonde voeding in een stedelijke omgeving is een maatschappelijk en algemeen westers probleem. Voorlichting helpt, maar in beperkte mate. De gewenste maatschappelijke ontwikkeling van een hoger aandeel groente en fruit in het dieet zal door nieuwe economische activiteit in gang moeten worden gezet. Daarvoor is innovatie nodig in deze traditionele afzetketen. Economie verbinden met maatschappelijke doelen is sterke economie. Een voorbeeld van maatschappelijke doelen is de vraag naar een gezonder dieet - "Eet meer groente", de richtlijn van de World Health Organisation - en meer duurzaamheid in de voedselketen. Daartoe is een voorstel ingediend bij Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen voor een Publiek Private Samenwerking (PPS).

Wereld te winnen

Nederland is een kei in het produceren en verhandelen van groente en fruit en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse economie. Maar er is meer. Steeds meer studies wijzen uit dat de consumptie van groente en fruit bijdraagt aan een gezonde levensstijl en een gezonde maatschappij. Kinderartsen van het Erasmus Medisch Centrum spraken zich eerder dit jaar, tijdens het Nationale Groentecongres, uit over het belang van groente en fruit in de dagelijkse voeding voor een goede ontwikkeling van jonge kinderen. Volgens GfK cijfers kocht een gemiddeld Nederlands huishouden in 2012

200 gram verse groente per dag en 230 gram fruit. Er is dus nog een wereld te winnen om te komen tot de dagelijks aanbevolen hoeveelheid van 200 gram groente en twee stuks fruit per dag per persoon.

Frugi Venta heeft ook nadrukkelijk gewerkt aan vergroting van het maatschappelijk draagvlak voor groente en fruit. Onderdeel hiervan was onder andere samenwerking met gemeente Rotterdam in het kader van het cluster Food, een van de drie clusters - naast Cleantech en Medical - waar Rotterdam haar beleidspijlen op heeft gericht.

Comité Voeding & Gezondheid

In 2012 heeft Frugi Venta het Comité Voeding & Gezondheid opgericht. Het Comité is onder andere betrokken geweest bij de selectie van een reclamebureau dat kan helpen met het bepalen van een strategie die moet leiden tot gedragsverandering. In een pitch met drie bureaus kwam bureau FHV BBDO uit Amstelveen als meest geschikte kandidaat uit de bus. In 2013 heeft een gezamenlijke sessie plaatsgevonden waarbij met elkaar is gekeken welke categorie consumenten het best kan worden benaderd om het snelst te komen tot een hogere consumptie van groente en fruit. Hier zijn de groepen 'gemakzuchtigen' en 'opportunisten' genoemd.

Michael Wilde, Marketing en Communicatie Eosta, lid Comité Voeding & Gezondheid

“Dat wij als sector in de vorm van het Comité Voeding & Gezondheid samenwerken om de consumptie van groente en fruit te bevorderen, is volstrekt logisch. Naast het feit dat een sterke, gezamenlijke campagne gewoon beter werkt dan een individuele actie, is het een stuk geloofwaardiger voor de consument. Het Comité bestaat uit een groot aantal, zeer verschillende bedrijven. Ik ben ervan overtuigd dat juist die verscheidenheid van inzichten en meningen in combinatie met duidelijke, gezamenlijke focus er voor zal zorgen dat het resultaat verrassend effectief zal zijn en breed zal worden gedragen in de gehele sector.”

Onderzoek Wageningen Universiteit

In opdracht van het Productschap Tuinbouw en Frugi Venta heeft Wageningen Universiteit - Food & Biobased Research - een onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden om de groente- en fruitconsumptie in Nederland te verhogen. Doel van dit onderzoek: het eetgedrag van consumenten rondom groente- en fruitconsumptie in kaart brengen en onderzoeken welke interventies en strategieën wel en niet hebben gewerkt.

Dit moet leiden tot nieuwe interventies waarmee een blijvende gedragsverandering kan worden gerealiseerd. Het resultaat van dit onderzoek is in hoofdlijnen beschreven in het rapport: 'Op weg naar een hogere groenteconsumptie: barrières en succesfactoren'. De uitkomsten van het onderzoek zijn gebruikt in het proces van de Denktank Groente en Fruit. Het rapport is te downloaden op de website van Frugi Venta of kan worden aangevraagd bij het secretariaat.

Denktank Groente en Fruit gestart

In oktober ging de Denktank Groente en Fruit van start. Onder leiding van Frank Kalshoven van De Argumentenfabriek werd nagedacht over het vraagstuk hoe een hoger aandeel groente en fruit in ons dagelijks eetpatroon een bijdrage kan leveren aan het vermijden van allerlei maatschappelijke kosten zoals zorgkosten en ziekteverzuim. Maar ook een bijdrage kan leveren aan een vitaler leven. De Denktank is opgericht in het kader van het Fresh Initiative. De sector heeft zelf geïnvesteerd in de Denktank door middel van het Productschap Tuinbouw, mede ondersteund door ABN-Amro. In vijf sessies met de

denktankleden en twee klankbordsessies is nagedacht over trends die van invloed zijn op vraag en aanbod van groente en fruit en de invloed van de omgeving. Tevens is een missie geformuleerd: Nederlanders eten vanzelfsprekend - en met plezier - meer groente en fruit. Aan de Denktank namen vertegenwoordigers deel van Hogeschool HAS Den Bosch, InnovatieNetwerk, communicatiebureau FHV BBDO, SdK Retailadvies, Unilever, Zilveren Kruis Achmea, Stichting Natuur & Milieu, Koppert Cress en netwerkorganisatie Gezondheidscentra Zuid Nederland. In een wie-doet-wat-kaart is vastgelegd wat de afzonderlijke partijen zouden kunnen bijdragen aan een hogere groente- en fruitconsumptie. Dit krijgt een vervolg in 2014 en zal aansluiten op de PPS Voeding en Gezondheid zoals die is ingediend in het Topsectorenbeleid van de overheid.

PPS Voeding & Gezondheid

In 2013 is een aanvraag ingediend bij de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen voor de PPS Voeding & Gezondheid. Centrale vraag in de PPS is: Hoe verhogen we het aandeel van groente en fruit in het dieet? Doelen van de PPS zijn: Het vinden van nieuwe methoden om de consument te verleiden vaker te kiezen voor groente en fruit stimulus omgeving, zelfmeting, nudging, etc.; nieuwe methoden om in te zetten in nieuwe ondernemingsactiviteiten; afstemmen van (medische) voorlichting op het winkel-, foodservice en horeca aanbod; tegenwicht bieden aan de enorme promotie van ongezond voedsel door nieuwe samenwerkingsvormen zoals met zorgverzekeraars, medische wereld, horeca, massamedia, scholing en uiteindelijk ook de retail. Ook worden contacten tussen bedrijfsleven en wetenschap gestimuleerd om te komen tot innovatie van de afzet. De leveranciers van groente en fruit kunnen zich meer gaan profileren als kennispartner van hun afnemers.

Belangstelling bedrijfsleven

Nevendoel is profilering van de groente- en fruitsector als voedingssector met nieuwe netwerken. Maar ook het aantonen van innovatiebereidheid in het kader van de Topsector om toekomstige financiële steun zeker te stellen; doorbreken van traditionele handelspatronen en verhogen van de duurzaamheid van de voedselvoorziening. Een aantal partijen heeft aangegeven belangstelling te hebben voor deelname aan de PPS. De wetenschappelijke as wordt gevormd door de WUR - Food and Biobased Research - en het Erasmus MC - Public Health - en mogelijk de VU - Nutrition and Health. Verder zijn in beeld: Gemeente Rotterdam, Unilever, Koninklijke Horeca Nederland, Sligro, Danone, drie retailers en 24Kitchen. Frugi Venta heeft voor ogen dat er een infrastructuur kan ontstaan à la Fresh Corridor met extra middelen vanuit de overheid, indien de PPS zich goed ontwikkelt.

Met groente meer marge voor horeca

Stichting Variatie in de Keuken heeft in opdracht van het ministerie van EZ een onderzoek afgerond naar de effecten op marge en milieu indien restaurants minder vlees en meer groente verwerken in hun menu's. Bij vijftig procent minder vlees en vis, is een milieubesparing te behalen van 30,7 procent, een margeverbetering van 22,7 procent en stijgt het groentegebruik met 106,7 procent. Deze boodschap is doorgedrongen tot de Telegraaf, BNR, Misset Horeca, Nu.nl en andere media. Frugi Venta ondersteunde stichting Variatie in de Keuken in het uitdragen van deze boodschap en bij de verkiezing Variatiechef van het Jaar. Chefkoks werden uitgedaagd een gerecht te maken met maximaal twintig procent vlees of vis. Na een aantal voorrondes bleven er uiteindelijk acht chefs over die in de Librije in Zwolle streden om de titel. Takis Panagakis van restaurant Mazie in Den Haag werd verkozen tot Variatiechef 2013

Rob Baan, directeur Koppert Cress

"Te lang heeft de tuinbouwsector zich te weinig naar buiten gemanifesteerd. De show was tevens de ultieme cross-over tussen de Topsectoren Creatief en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. In deze 4D show kwamen zien, ruiken, voelen en proeven op onnavolgbare wijze bij elkaar. De tuinbouwsector is de brug tussen de natuur en de stedeling. In het eeuwenoude Museum Prinsenhof kwamen dankzij Yuri Verbeek en Pim van den Akker, natuur en stad in perfecte harmonie bij elkaar."

Samenwerking met Rotterdam

Frugi Venta heeft regelmatig overleg gehad met vertegenwoordigers van gemeente Rotterdam, waaronder wethouder Jeannette Baljeu. Rotterdam legt in haar beleid focus op drie clusters: Cleantech, Medical en Food. De aandacht van Rotterdam voor gezonde voeding kwam onder andere tot uiting in de organisatie van het World Food Festival van 18 september tot en met 27 oktober. Een gelegenheid om consumenten te laten zien wat de groente- en fruitsector te bieden heeft. Ook heeft gemeente Rotterdam een aantal leden van Frugi Venta in contact gebracht met Unilever en een excursie georganiseerd naar deze food multinational.

Jeannette Baljeu, wethouder haven, verkeer en regionale economie, Rotterdam:

"De Rotterdamse regio is de favoriete vestigingsplaats en de logistieke draaischijf van de voedselsector in Nederland en is hiermee de bakermat voor de ontwikkeling, innovatie en transformatie van deze sector. Deze potentie moet benut worden als economische motor voor de regionale economie met de focus op kansrijke verbindingen met Cleantech en Medisch."

Groente eten wordt een beleving

Op 15 november 2013 bewezen chef-kok Yuri Verbeek en bloemsierkunstenaar Pim van den Akker dat het eten van groente één groot feest kan zijn. Zij organiseerden de International Food Floral Fashion Show, in museum het Prinsenhof in Delft. De show was, naast een jongensdroom die uitkwam, een ode van Verbeek en Van den Akker aan de producten van 'Moeder Natuur'. Yuri Verbeek wil met zijn verrassende creaties een bijdrage leveren aan een hogere groente- en fruitconsumptie. Vol passie kookt hij met groenten de sterren van de hemel waarbij hij zich laat inspireren door simpele dingen en pure smaken. De gerechten die hij maakte voor de show sloten allemaal naadloos aan bij de creaties van Pim van den Akker, die jurken maakte op basis van natuurlijke materialen. Bijzonder aan het evenement was de totale beleving van alle zintuigen. Gasten konden tegelijkertijd genieten van haute couture op de catwalk en haute cuisine in de vorm van kunstig gestileerde gerechtjes met als uitgangspunt de pure smaak van groente, begeleid door passende muziek. Frugi Venta heeft het initiatief financieel ondersteund met als het doel op een positieve manier aandacht te genereren voor groente en fruit.

'Veggedia'-app

In de zomer werd een praktijktest gehouden voor de nieuwe 'Veggedia'-app. In de Veggedia database kunnen bedrijven zelf eenvoudig en snel relevante product- en bedrijfsinformatie toevoegen aan de mobiele applicatie. Deze informatie wordt getoond na scanning door de consument van uw GTIN (EAN 13 streepjescode) op het mobiele beeldscherm van de smartphone of iPad. In twee klikken is er contact tussen u en de consument op elk gewenst moment en elke locatie. Deze projectdoorstart van 'Facebility' is verzorgd door Frugi Venta, DPA en Frug I Com, gefinancierd door Productschap Tuinbouw en gecoördineerd door Harrij Schmeitz van Frug I Com.

De app bevat informatie over tweehonderddertig groente- en fruitproducten zoals bewaar-, aankoop- en bereidingstips en informatie over de voedingswaarde. De app telt zeshonderd recepten en kan consumenten informeren op basis van alerts. De app werkt op basis van het scannen van de barcode. De consument kan indien gewenst de producten daarmee traceren tot de teler die de producten heeft geteeld. Daarnaast is de genoemde productinformatie beschikbaar.

Doel van de Veggedia-app is dat deze kan bijdragen aan drie belangrijke uitdagingen voor de sector:

- Vergroten van de beleving van groente en fruit en de producten weer uniek maken voor consumenten;
- Ketenomkeer door consumenten onderdeel te maken van de keten via hun app;
- Versterken van het consumentenvertrouwen in de veiligheid van tuinbouwvoedingsproducten.

24Kitchen stoomt door

De digitale TV-zender 24Kitchen tinnert goed aan de weg. Het aantal kijkers loopt inmiddels in de miljoenen. 24Kitchen combineert TV in een cross mediale aanpak met een app, evenementen, digitaal magazine, een website en ook de

kookboeken van onder ander Rudolph van Veen, blijken een groot succes. Frugi Venta spreekt regelmatig met 24Kitchen over de mogelijkheden om het succesvolle platform van 24Kitchen te kunnen inzetten om het doel, 'een hogere consumptie van groente en fruit', te kunnen bereiken. Tot heden heeft het nog niet geleid tot concrete acties. Die plannen zijn er wel voor 2014, maar beschikbare budgetten blijven een bottleneck.

Gratis schoolfruit voor 215.000 kinderen

Schooljaar 2013-2014 nemen circa 1.150 scholen en daarmee 215.000 kinderen deel aan de EU-Schoolfruitregeling. Er is een kleine zes miljoen euro beschikbaar, waaraan de EU en het Nederlandse bedrijfsleven ieder de helft bijdragen. Dankzij de EU-Schoolfruitregeling en de Nederlandse leveranciers van schoolfruit zijn groente en fruit de eerste twintig weken gratis.

Het EU-Schoolfruitprogramma wil de afzet van groente en fruit bevorderen en bij kinderen de basis leggen voor goede voedingsgewoonten in de toekomst. Dit is vooral belangrijk omdat het aantal kinderen met overgewicht nog steeds toeneemt.

Scholen worden vanuit het EU-Schoolfruitprogramma ondersteund bij het vormgeven van een schoolfruitbeleid. Er is ook lesmateriaal ontwikkeld voor het digibord www.schoolfruitdigibord.nl, afgestemd op de verschillende groepen. Na het schooljaar 2013-2014 bepaalt de school of zij verder gaat met schoolfruit. Na vier jaar hebben al 5.500 scholen in Nederland meegedaan aan het programma. Hiermee is een bereik behaald van ongeveer driekwart van alle basisscholen en ruim één miljoen kinderen. De strategie van één heel jaar schoolfruit werd in 2012/2013 voor het eerst ingezet en blijkt succesvol te zijn. Uit onderzoek komt naar voren dat een overgrote meerderheid van 1.230 deelnemende scholen in 2012/2013 na de gratis periode doorgaat met fruitdagen.

Collectieve campagnes

In 2013 liep nog een aantal productcampagnes, mede gefinancierd door de EU. Uitvoering van de campagnes lag in handen van het GroentenFruit Bureau. Bij het verdwijnen van het Productschap Tuinbouw en daarmee ook het GroentenFruit Bureau is de coördinatie van de fruitcampagnes overgegaan naar de NFO.

Zomerfruit in the picture

Voor de promotie van zomerfruit stond in het weekend van 7 en 8 juni 2013 een speciaal ingerichte Zomerfruitstand bij PLUS in Capelle a/d IJssel, Hilversum, Gouda, Purmerend, Hillegom, Roelofarendsveen, Rijswijk (ZH), Naarden, Den Haag en Gorinchem, bij Coop in Rijsenhout en bij Jumbo in Brielle en Hendrik Ido Ambacht. Tijdens deze twee dagen konden consumenten aardbeien, frambozen, bramen, blauwe en rode bessen proeven en ontvingen ze een flyer met informatie en recepten over zomerfruit.

In augustus is een guerrilla-actie georganiseerd, gericht op kinderen. In de Linnaeushof in Bennebroek organiseerde het GroentenFruit Bureau de wedstrijd 'Pimp je toetje' waaraan vele honderden kinderen deelnamen. Onderzoek onder ruim zeshonderd ouders bevestigde hoezeer kinderen fan zijn van toetjes: bijna alle kinderen (96 procent) houden van toetjes. Omdat kinderen vaak in charge zijn over het toetje wilde GroentenFruit Bureau ouders en hun kinderen met de wedstrijd 'Pimp je toetje' laten ontdekken hoe zij de maaltijd met zomerfruit lekker en gezond kunnen maken. Aan lange picknicktafels ontwierpen de honderden kinderen uit het hele land, compleet met een gepimpt snoetje, hun visie op een gezond en lekker toetje.

Elstar altijd Raak

Om meer bekendheid te geven aan Elstar appels is ook in 2013 campagne gevoerd onder de noemer: 'Elstar altijd Raak!' De campagne was zichtbaar op televisie bij RTL4 rondom het weerbericht, bij de groenteman en in de supermarkt. De promotie wordt ondersteund op de website www.elstaralijdraad.nl en is een initiatief van de Nederlandse fruitsector. Om de komst van de bekendste en meest gegeten appel te vieren, is de campagne op 14 september afgetrapt bij Fruitteeltbedrijf Bert den Haan in Kerk-Avezaath waar Olympisch handboogschutter Rick van der Ven een demonstratie heeft gegeven.

Om de nieuwe oogst Hollandse Elstar-appels op verrassende wijze in de schijnwerpers te zetten werd op donderdag 26 september een originele modeshow gehouden in de Amsterdamse Kalvertoren. Prachtige creaties gemaakt van Elstar-appels en kleding gebaseerd op de appel zijn tijdens de show getoond. Vier ontwerpers en kunstenaars ontwierpen voor de nieuwe oogst een echte Elstar-collectie. Aan presentatrice en

modeliefhebber Sandra Schuurhof de eer om de modeshow te presenteren en na afloop een bijzonder sluitstuk, een appelketting, in ontvangst te nemen. Het aanwezige modepubliek is niet alleen op een van de meest smakelijke modeshows ooit getrakteerd, maar mocht ook als eerste de nieuwe Elstar-collectie proeven. Deze actie heeft de nodige media-aandacht opgeleverd.

Conference peer. Altijd een goed idee

Samen met de Belgische collega's zijn Nederlandse fruittelers en -handelaren een driejarige EU-campagne voor Conference peren gestart. Deze campagne richt zich op de Duitse, Nederlandse en Belgische markt en informeert consumenten over de verschillende eigenschappen van de Conference peer. Voorbeelden hiervan zijn: jaarrond verkrijgbaar, Conference is een zeer vezelrijke fruitsoort, gezonde snack en zowel knapperig als zacht erg smaakvol. Daarnaast richt de EU-campagne Peer 2012-2015 zich op het verhogen van de perenconsumptie in het algemeen. Deze campagne is gestart op 25 september 2012 en liep door in 2013. Radiospots, proeverijen bij Duitse retailers, een facebookpagina en tv-spots, maken onderdeel uit van de campagne.

Hackathon: Agri meets Design

In het kader van de Dutch Design Week is eind 2013 een 'PolderHack' georganiseerd. 'Boeren en hackers' sloegen de handen ineen en gingen samen met designers en ambtenaren aan de slag tijdens een tweedaagse Hackathon. Door de agrarische en creatieve industrie met elkaar in contact te brengen, werden in korte tijd slimme ideeën en oplossingen bedacht. Het ministerie van EZ was partner van de Polderhack. Harrij Schmeitz van Frug I Com gaf een presentatie en de content van de Veggipedia was beschikbaar gesteld om apps te ontwikkelen die bijdragen aan een hogere groente- en fruitconsumptie.

Voedselveiligheid & Kwaliteit

Veel inspanningen waren in 2013 gericht op kennisbehoud en veilig stellen van het in de afgelopen jaren opgebouwde netwerk met betrekking tot voedselveiligheid en de levensmiddelenwetgeving. De groente- en fruitsector heeft in de voorgaande jaren, onder de vlag van het Productschap Tuinbouw op beide fronten veel opgebouwd. In de loop van het jaar werd steeds duidelijker dat het GroentenFruit Huis, de samenwerkingsorganisatie van DPA en Frugi Venta, het meest geschikte vehikel zou worden om deze kennis en activiteiten te behouden.

Zoals het vaker gaat bij omvangrijke veranderingen, vergden (financiële) zekerheden veel bestuurlijk overleg. Ondertussen liepen de werkzaamheden gewoon door. Uiteindelijk zijn middels de belangstellingsregistratie van het PT, de gewenste elementen toegezegd aan Frugi Venta en DPA. Het einddoel was deze onder te brengen in het GroentenFruit Huis. Zo blijft de 'erfenis' van het Productschap Tuinbouw breed beschikbaar in de sector. Denk daarbij aan het beheer van de Hygiëencode ongesneden verse groente, fruit en paddenstoelen, het secretariaat van de Nationaal Technische Werkgroep GlobalGAP, het Groenten en Fruit Portaal met haar schat aan overzichtelijk toegankelijk gemaakte wetgeving en de Early Warning Response System (EWRS) database en functionaliteit. EWRS is relevant om bedrijven snel te informeren over geconstateerde residuproblemen.

Het Productschap Tuinbouw faciliteerde ook de uitvoeringsorganisatie van Food Compass, het onafhankelijke sectorale residu-monitoringsprogramma dat loopt sinds 2003.

Sinds medio 2013 onderzoekt Food Compass ook het voorkomen van humaan pathogene microbiologische organismen op onbewerkte verse groente en fruit. Frugi Venta verwelkomde het Food Compass team, eind 2013 in haar kantoor aan de Bezuidenhoutseweg. Ook voor die tijd werkten Frugi Venta en Food Compass veelvuldig samen.

Crisismanagement geborgd

Tenslotte wordt ook het sectorale Crisismanagement ondergebracht in het GroentenFruit Huis. Deze laatste vormt de backoffice van het crisisteam dat in werking trad bij de Moerdijkbrand en de EHEC uitbraak in Duitsland. De voedings-tuinbouw heeft een crisismanagementorganisatie opgezet bestaande uit een meldpunt en een kernteam. In het kernteam zijn de verschillende schakels in de keten vertegenwoordigd: Plantum, LTO Nederland, DPA, Frugi Venta en in 2013 het PT. Het kernteam heeft een belangrijke rol in het signaleren van issues en risico's die potentieel kunnen uitgroeien tot een incident

of crisis. De sector beschikt over een uitgewerkt draaiboek. Hierin zijn de reikwijdte van de gezamenlijke crisisaanpak van de sector, de doelstellingen, verantwoordelijkheden en taken met procedures uitgewerkt. Dit is verder ingevuld door netwerkkaarten voor voedselveiligheid en plantgezondheid. Daarnaast houdt het kernteam zich op regelmatige basis bezig met training in gesimuleerde cases en komt het in actie bij minder publiek bekende incidenten zoals de paprikasnuitkever.

Sectorale input bij Levensmiddelenwetgeving

Via de Europese koepelorganisatie Freshfel en de Ministeries van EZ en VWS wordt de sector geïnformeerd over wetsvoorstellen en nieuwe wetgeving in de EU. Vanuit de sector is veelvuldig input geleverd om de wetgeving aan te laten sluiten bij de praktijk. Zo is mede op basis van de door Food Compass verzamelde gegevens voor perchloraat een tijdelijke EU-norm ingesteld.

De monitoringsgegevens vanuit de EWRS database zijn zeer waardevol in het signaleren van knelpunten, uitvoeren van risicoanalyses en de regelmatig terugkerende discussie over residuen met onder andere de Europese Commissie in Brussel. Bij de nieuwe EU-wetgeving over de informatievoorziening naar de consument - etikettering - wordt voedingswaardedeclaratie en mogelijk ook het land van oorsprong, verplicht voor een deel van de voorgesneden verse producten.

De gevolgen en implementatie van deze wetgeving voor de voedingstuinbouw zijn in een notitie bij elkaar gebracht en opgenomen in het Groenten en Fruit Portaal. Voor de etikettering op producten met handelsnormen is door de Europese Commissie aangegeven dat de aanduidingen vanuit de handelsnormen leidend zijn. Dit bespaart de importeurs concreet veel handelingskosten omdat er nu geen adresgegevens van importeur of verkoper in de EU op de voorverpakking hoeft te worden vermeld.

Zware metalen monitoring

In 2013 is er een sectorale monitoring gestart voor zware metalen. Doel is inzicht te verkrijgen in de gehalten zware metalen in diverse gewassen. Er is sprake dat een aantal normen voor maximum gehalten aan zware metalen (lood) de komende jaren in EU-verband zal worden herbeoordeeld. Dit zal betekenen dat de normen naar beneden worden bijgesteld. De monitoring wordt in 2014 afgerond. Dan komen ook de resultaten beschikbaar. Deze kunnen worden ingebracht in de discussie in Brussel.

Groenten en Fruit Portaal, het digitale informatieportaal

In dit portaal vinden bedrijven nieuws en up-to-date informatie over wettelijke eisen ten aanzien van voedselveiligheid, gewasbescherming en productinformatie. De wettelijke informatie is gebundeld en verrijkt met aanvullende informatie uit verschillende bronnen. Met eenvoudige functionele applicaties kan de gebruiker wettelijke normen opzoeken én informatie over inhoudsstoffen vinden voor gezondheidscampagnes. In november is een vernieuwde versie gelanceerd. Er maakten ruim 1.900 personen gebruik van het Groenten en Fruit Portaal.

Arie van der Linden, directeur Kwaliteit en Voedselveiligheid van The Greenery BV:

"Medewerkers van The Greenery maken dagelijks dankbaar gebruik van het Groenten en Fruit Portaal. Zij laten zich informeren over de meest actuele informatie gerelateerd aan voedselveiligheid. Dit sectorale platform draagt zo bij aan de hoge betrouwbaarheid van voedselveiligheid voor de consument."

PPS Microbiologie vergroot bewustwording

De 'PPS Microbiologie in de voedingstuinbouw' is een publiek-privaat project waarbij een antwoord wordt gezocht op kennisvragen vanuit het bedrijfsleven op het gebied van microbiologie in groente en fruit. Met de uitkomsten vanuit de PPS worden kennisniveau en bewustwording van ondernemingen in de voedingstuinbouw over microbiologische risico's vergroot. Doel is om de besmettingskans van de eindproducten met humaan pathogene micro-organismen in de gehele keten tot het laagst mogelijke niveau te beperken. Hiervoor worden

praktische handleidingen ontwikkeld die aansluiten bij de Nederlandse teeltsituatie. Voor de microbiologische monitoring van voedingstuinbouwproducten in de handelsfase wordt samengewerkt met Food Compass. Er is in het onderzoek ook aandacht voor het waswater in groentensnijderijen.

Listeria-model ontwikkeld

Voor bewerkte groente en fruit geldt een beperkt aantal wettelijk normen voor de humaan pathogene microbiologische organismen: Salmonella en Listeria. Voor Listeria eist de NVWA aanvullend onderzoek over de uitgroeimogelijkheden tot de uiterste houdbaarheidsdatum voor kant-en-klare levensmiddelen. Dit zou voor de individuele groentebewerkingsbedrijven betekenen dat ze afzonderlijk kostbare onderzoeken zouden moeten laten uitvoeren op dezelfde producten. Deze leden hebben op initiatief van Frugi Venta de krachten gebundeld. In 2011 is met financiering van het Productschap Tuinbouw een meerjarig programma gestart. In regelmatig overleg met de NVWA moet dit kostbare onderzoek begin 2014 leiden tot een erkend model waarmee de uitgroei van Listeria in producten kan worden voorspeld en Listeria-specifiek een betrouwbare uiterste houdbaarheidsdatum kan worden berekend.

Els Cornelissen, Quality & Food Safety Manager VEZET B.V. & lid begeleidingsgroep ontwikkeling Listeria voorspellingsmodel:

“De sectorale ontwikkeling van het Listeria voorspellingsmodel heeft op een efficiënte wijze nog meer kennis over potentiële risico's van Listeria bijeengebracht, en tevens relativerend gewerkt. Het model geeft prima inzicht in de kansen die er voor de deelnemers in de groenten en fruit keten nog liggen.”

Voedselveiligheid in de sierteeltsector

In 2012 heeft Frugi Venta haar collega organisatie VGB, Vereniging van Groothandelaren in Bloemkwekerijproducten verzocht om actie te ondernemen rond borging van voedselveiligheid in geval van eetbare sierteeltproducten. Daarbij zijn concreet producten benoemd die de grootste 'zorgen' oproepen en is waar mogelijk onze hulp aangeboden. De VGB en Flora Holland hebben dit serieus opgepakt en medio 2013 verslag gedaan van hun vorderingen en vervolgpunten. De betrokken leden van beide organisaties erkenden de noodzaak en hebben zich daardoor intensief ingezet. Dit heeft onder andere geresulteerd in de verplichting van MPS Fruit & Vegetables voor relevante sierteeltproducten. Hiermee wordt de gevraagde waarborging geboden.

Laboratorium overleg

Frugi Venta organiseert diverse malen per jaar een overleg met de Nederlandse laboratoria die de residu analyses verzorgen voor het overgrote deel van onze leden en Food Compass. Dit heeft onder andere geleid tot harmonisatie tussen deelnemers van de rapportage-eenheid (LOQ) en bijzondere aandacht voor de wijze waarop wordt gerapporteerd over bio producten. Verder is bijvoorbeeld een belangrijke discussie gaande over de juiste analysemethode voor Ethefon, waarover bijvoorbeeld veel vragen komen uit Zuid-Afrika. In het afgelopen jaar is, op verzoek van de laboratoria, ook een vertegenwoordiger van de NVWA aan dit overleg gaan deelnemen.

Overleg kwaliteitsmanagers

De groep kwaliteitsmanagers van DPA en Frugi Venta kwam afgelopen jaar vier keer bij elkaar. Ieder kwartaal werden actuele onderwerpen besproken zoals gewasbeschermingsmiddelen en residuen, fytosanitaire zaken, borgingssysteem, maatschappelijk verantwoord ondernemen en microbiologie. Regelmatig werden sprekers uitgenodigd om een inleiding te houden over specifieke onderwerpen. Johan den Engelse gaf een presentatie over Frug I Com en het e-lab-bericht. Vanuit de WUR gaven Eelke Westra en Alex van Schaik een presentatie over 'Quality Monitoring in Inter Active Chains'. Jo Ottenheim gaf een presentatie over het onderwerp water in de 'Tweede nota duurzame gewasbescherming'. Jacob van Klaveren ging in op het project 'Acropolis, cumulatie van residuen'.

CLIENT Export stabiel systeem

Om de aanvraag en afhandeling van exportkeuringen te automatiseren is het bedrijfsleven samen met de overheid in 2006 gestart met de ontwikkeling van CLIENT Export. Het ontwikkelde systeem moet de planning vereenvoudigen en het individuele beheer door bedrijven van sjablonen, eisen en dekkingen centraliseren bij de NVWA. Zodoende wordt veel werk bespaard en worden fouten voorkomen. De uitvoering van dit project is fors complexer gebleken dan voorzien. In de tweede helft van 2012 hebben de uienexporteurs het systeem als eerste in gebruik genomen. In het voorjaar van 2013 zijn de overige exportbedrijven 'live' gegaan. De startperiode is verre van eenvoudig geweest maar met enorme gedrevenheid van diverse Frugi Venta-leden die het doel niet uit het oog verloren, is CLIENT Export in de loop van 2013 uitgegroeid tot een stabiel systeem.

Ondertussen is de Frugi Venta werkgroep CLIENT Export omgevormd en aangevuld tot de Sectorale Change Advisory Board (SCAB). Dit is de binnen de Agro-brede CLIENT organisatiestructuur geformaliseerde gebruikersgroep, die toekomstige aanpassingsvoorstellen aanbrengt en beoordeelt.

Luc Tas, ICT manager Haluco BV & Lid SCAB

"CLIENT Export is een belangrijke stap voorwaarts in het geautomatiseerd aanvragen en afhandelen van exportdocumenten. Het betreft een nieuwe overheidstoepassing waarin de agf-sector een prominente plek inneemt. Graag draagt ons bedrijf haar steentje bij aan de verdere vervolmaking daarvan."

Aanpassingen RIK waarborgen status

Het Reglement Interne Kwaliteitscontrole (RIK) is een vrijwillige status die bedrijven kunnen nastreven om het aantal kwaliteitsinspecties door het KCB te verminderen. Om hieraan te kunnen deelnemen confirmeren bedrijven zich aan een reglement en audit van het KCB. In 2013 zijn aanpassingen doorgevoerd om de inhoud van de RIK-status te waarborgen.

De Commissie Toezicht Kwaliteitsvoorschriften Groenten en Fruit, adviseert het KCB-bestuur in geval van overtredingen door RIK-deelnemers over eventueel te nemen maatregelen en volgt de praktijkontwikkelingen nauwlettend die zijn voortgekomen uit de reglement-aanpassingen. Dit heeft tot een nader aanpassingsadvies aan het KCB-bestuur geleid om de werkbaarheid voor bedrijven te garanderen.

KCB-bestuur wil private ZBO blijven

Vanuit Frugi Venta maakten Gert Mulder en Harro van Rossum van Combilo deel uit van het KCB bestuur. In 2013 is Harro van Rossum na acht jaar opgevolgd door Martin de Vries van Univeq Trade Benelux. Het KCB bestuur heeft gesproken over het functioneren van de RIK-regeling. Daarnaast is ruim aandacht besteed aan het overheidsbeleid inzake de Zelfstandige Bestuurs Organen (ZBO). Momenteel is het KCB een private ZBO en kan daarmee haar eigen tarieven vaststellen. Dat is belangrijk voor de leden van Frugi Venta. Het KCB heeft haar tarieven sinds 2007 niet verhoogd terwijl de NVWA haar tarieven recent verhoogde met een ongekende toename van ruim driehonderd procent.

De overheid heeft het voornemen om de private ZBO's om te bouwen tot zogenaamde publieke ZBO's. Daarmee verliest het bedrijfsleven zijn grip op een efficiënte en effectieve uitvoeringsorganisatie. Het gezamenlijke bedrijfsleven en de keuringsdiensten hebben opdracht gegeven aan professor Sandra van Thiel van de Universiteit van Nijmegen om de aanleiding en mogelijke alternatieven te onderzoeken en vast te leggen in een rapport dat met de overheid zal worden besproken.

Een tweede belangrijk onderwerp was de verdere verzelfstandiging van controle instantie AQS, dat nog eigendom is van het KCB. Binnen AQS worden uitsluitend private activiteiten uitgevoerd. Ondanks dat AQS al zelfstandig en onafhankelijk opereert, lijkt er sprake van belangenverstrengeling tussen AQS en het KCB. Door AQS volledig los te koppelen van het KCB kan daar een einde aan worden gemaakt.

CA-onderzoek, effect op productkwaliteit

In 2012 is onder de vlag van Fresh Corridor onderzocht welke effecten de voortgaande containerisatie van importgoederen, kan hebben op de productkwaliteit. Speciale aandacht ging daarbij uit naar de meerwaarde van diverse Controlled Atmosphere-technieken die in omloop zijn. Dit heeft in 2013 een vervolg gehad waarbij een vijftal leden contrafinanciering bijeenbrachten om gezamenlijk het onderzoek bij de WUR te specificeren. Zo bepaalden zij welke producten nader onderzoek verdienden en welke onderzoeken daarbij prioriteit moesten hebben. De onderzoeksresultaten helpen de vijf bedrijven investeringsbeslissingen in type opslag- en transportfaciliteiten te onderbouwen.

**Johan van der Leer, manager
Kwaliteit en Voedselveiligheid,
Hillfresh International BV:**

"De gezamenlijke aanpak van CA-onderzoek heeft geleid tot een scherpe onderzoeksvraagstelling die voor al de specifieke deelnemers relevant is en wellicht nog belangrijker, het bevorderde de onderlinge kennisuitwisseling op dit terrein."

Marktaangelegenheden & Statistiek

De afgelopen jaren heeft de Europese Commissie verscheidene malen bedreigd met het aanscherpen van maatregelen richting autoriteiten van derde landen, indien er geen drastische verbetering optreedt in de status van exportzendingen bestemd voor de EU. Deze actie van de Europese Commissie moet leiden tot een forse afname van het aantal onderscheppingen van schadelijke organismen bij import in de EU.

Als er meer dan vijf (fyto-sanitaire) intercepties zijn op een bepaald product uit een bepaald herkomstland, kunnen aanvullende maatregelen worden genomen die uiteindelijk kunnen leiden tot een, al dan niet gedeeltelijke, importstop. Dit beleid wordt zonder aanzien van de omvang van de handelsstroom toegepast. De proportionaliteit ontbreekt volledig. Economische aspecten worden niet of nauwelijks meegewogen.

Citrushandel bedreigd

Een duidelijk voorbeeld van dit beleid is de houding van de Europese Commissie ten aanzien van de import van citrus uit Zuid-Afrika. Na diverse keren Zuid-Afrika te hebben gewaarschuwd voor een te hoog aantal onderscheppingen van citrus met *Guignardia Citricarpa* (Citrus Black Spot), is het dossier in 2013, met 33 intercepties, bovenaan de Europese agenda komen te staan.

Na sterke politieke druk, van met name de zuidelijke lidstaten, heeft de Europese Commissie eind november een 'safeguard measure' vastgesteld waardoor tot eind 2013 import alleen was toegestaan uit zogenaamde 'pest free area's'. Omdat het seizoen reeds voorbij was, had deze maatregel vooral een symbolische werking. Een dergelijk besluit voor seizoen 2014 zou rampzalig zijn voor de import. Dit zou betekenen dat nog

slechts tien tot vijftien procent van het Zuid-Afrikaanse volume beschikbaar zal zijn. Een hierop volgende verschuiving van de Zuid-Afrikaanse afzet naar markten buiten Europa zal wereldwijde gevolgen hebben voor alle citrus producerende landen van het zuidelijk halfrond.

De Europese Commissie heeft de European Food Safety Authority (EFSA) opdracht gegeven de met Citrus Black Spot samenhangende risico's in kaart te brengen. Eind februari 2014 is het definitieve rapport opgeleverd, waarin eerder geconstateerde risico's van de import van besmet fruit voor de Europese productie zijn herbevestigd. Het rapport biedt ook enkele openingen: zonerings binnen de EU en toepassing van een 'systems approach' door Zuid-Afrika.

Impact assessment door LEI

Frugi Venta is in nauw overleg met de overheid, het betrokken bedrijfsleven aan Nederlandse en Zuid-Afrikaanse zijde, Freshfel en brancheorganisaties in diverse lidstaten, om tot een voor alle partijen aanvaardbare oplossing te komen waarbij de productie in Zuid-Europa wordt beschermd en de handel voldoende doorgang kan blijven vinden.

Om de economische gevolgen in kaart te brengen, is opdracht gegeven aan het Landbouw Economisch Instituut (LEI) tot het

opstellen van een impact assessment. Tevens wordt met een aantal noordelijke lidstaten gewerkt aan een 'joint discussion paper'. Hierin wordt een voorstel gedaan voor een duurzame oplossing voor de Citrus Black Spot-problematiek. Eind maart 2014 zal de Commissie een voorstel voor een (nood)maatregel aan de lidstaten voorleggen via het Permanent Fytosanitair Comité.

Herziening EU Fytorichtlijn

De huidige plantgezondheidsstrategie van de Europese Unie is opgenomen in de richtlijn 2000/29/EC, de 'Fytorichtlijn'. Deze omschrijft de beschermende maatregelen tegen de introductie in de EU van schadelijke organismen voor planten of plantenproducten en tegen hun verspreiding in de EU. Sinds 2010 wordt binnen de EU gewerkt aan een herziening van het fytosanitaire stelsel.

Het eindoordeel van de evaluatie luidt dat het huidige fytosanitaire stelsel onvoldoende dekking biedt voor nieuwe risico's en dat het tijdig bieden van preventie het meest kosteneffectieve systeem is. Het nieuwe fytosanitaire stelsel zal daarom moeten zorgen voor verbeterde preventie, tijdig herkennen van nieuwe risico's en goede prioritering van de aanpak daarvan. Het moet tevens leiden tot meer solidariteit tussen lidstaten en aanpak van risico's op EU-niveau in plaats van op lidstaten-niveau.

Frugi Venta is betrokken bij het overleg met het ministerie en andere brancheorganisaties over de herziening en mogelijke knelpunten hiervan voor de handel. In de EU-discussie wordt ook de huidige controleverordening onder de loep genomen. Zo leeft bij sommige lidstaten de wens alle import aan de buitengrens van de EU te controleren. Dit gebeurt nu bij een aantal 'hoog risicoproducten' in verband met residuen. Nederland is voorstander van de huidige mogelijkheid tot het verleggen van de fytosanitaire importinspecties.

Voorstel 'reversed strategy'

Deze lijn wordt nog verder doorgetrokken door Frankrijk, dat in 2013 een voorstel heeft ingediend tot het wijzigen van het open Europese importcontrolesysteem in een gesloten systeem. Hierbij kunnen alleen producten in de EU worden geïmporteerd die geen onacceptabel risico voor Europa kunnen vormen. Gezien de geringe risico's van consumptief eindproduct als groente en fruit - en te verwachten soortgelijke handelsproblemen bij export als reactie op EU beleid - is Frugi Venta hier sterk tegenstander van. Ook blijkt dat een restrictief beleid landen niet beter beschermt tegen ongewenste uitbraken van plantenziekten. De discussie wordt op hoog Europees politiek niveau gespeeld. Begin februari 2014 heeft de Commissie Landbouw en Plattelandsontwikkeling (COMAGRI) van het Europees Parlement ingestemd met het Franse voorstel. Medio april wordt een definitief besluit genomen tijdens de plenaire vergadering van het Europese Parlement.

Wereldwijd aanscherping fytosanitair beleid

Niet alleen de EU wil een stringenter fytosanitair importbeleid voeren. Ook derde landen zijn genegen strenger op te treden bij import in geval van onderschepping van nieuwe organismen op Europees, inclusief Nederlands materiaal. Deze trend hangt ook samen met het verbeteren van de inspectie- en diagnosecapaciteiten in derde landen.

De insleep van nieuwe schadelijke organismen in Europa c.q. Nederland door de diverse importstromen, kan dus grote gevolgen hebben voor de Nederlandse exportpositie. Invoer van Spaanse tomaten zorgt voor een continue instroom van de Tuta absoluta, waardoor de export van Nederlandse tomaten naar de VS de afgelopen jaren is gedecimeerd en export naar Canada alleen uit door het KCB gecontroleerde kassen kan plaatsvinden.

De risico's voor het Nederlandse product en de exportpositie worden vergroot doordat op teellocaties importproducten worden opgeslagen en verwerkt. De al eerder opgestarte discussie over het toestaan van deze risicolocaties is weer opgelaaid door vondsten van de paprikasnuitkever (2012) en Afrikaanse fruitmot (2013). Frugi Venta en DPA zijn hierover in overleg met vertegenwoordigers van teelt- en handelsbedrijven, NVWA en KCB.

Alternatieve bestrijding quarantaine organismen

Importerende derde landen stellen geregeld eisen met betrekking tot quarantaine organismen waaraan het Nederlandse product niet kan voldoen, bijvoorbeeld toepassing van methylbromide, dit is niet toegestaan in Europa. Daarom wordt gezocht naar duurzame alternatieven voor bestrijding van

quarantaine organismen, om de export van Nederlands product veilig te stellen.

Een potentieel succesvolle fysieke behandelingsmethode is de Controlled Atmosphere Temperature Treatment (CATT).

Uit verkennend onderzoek in 2013, mede gefinancierd door Frugi Venta met een bijdrage van het Productschap Tuinbouw, is gebleken dat de toepassing van CATT-technologie in meerdere gewas-plaag-combinaties perspectief biedt om een product te kunnen leveren dat vrij is van ongewenste organismen.

In 2014 wordt het onderzoek voortgezet.

2013 vrij van paprikasnuitkever

Na de uitbraak in 2012 van de paprikasnuitkever (Pepper Weevil) in diverse productiebedrijven in het Westland, is de sector in 2013 vrij gebleven van nieuwe vondsten in de teelt. Het KCB heeft, in opdracht van de NVWA, een intensieve monitoring in Capsicum uitgevoerd. In diverse importzendingen is Pepper Weevil aangetroffen. In alle gevallen betrof het pepers met herkomst Dominicaanse Republiek.

Op aandringen van Frugi Venta heeft de overheid in 2013, samen met het bedrijfsleven en keuringsdiensten, een evaluatie laten uitvoeren naar de uitbraak en daarop volgende maatregelen en acties. De resultaten worden gebruikt bij het verder voorkomen en beheersen van ongewenste uitbraken. Binnenkort wordt met de Staatssecretaris een intentieverklaring getekend om te komen tot een verbetering van de fytosanitaire situatie in Nederland.

Eind februari 2014 heeft het Permanent Fytosanitair Comité in Brussel besloten Pepper Weevil de quarantainestatus* toe te kennen. Naar verwachting zal dit uiterlijk eind juli 2014 door alle lidstaten zijn geïmplementeerd. Hieraan gekoppeld, wordt in Europa een algemene inspectieplicht voor Capsicum van alle herkomsten van buiten de EU ingesteld.

** Quarantaineorganismen zijn organismen die niet, of in beperkte mate, in de EU aanwezig zijn en in de wetgeving van de EU als bijzonder schadelijk zijn aangemerkt. Ieder lidstaat van de EU is verplicht om introductie en verspreiding van deze organismen te voorkomen.*

Plantgezondheidsfonds

De uitbraak van Pepper Weevil heeft de discussie tot oprichting van een plantgezondheidsfonds hernieuwd. Op uitdrukkelijk verzoek vanuit de sector is bij die uitbraak robuust opgetreden. Door het 'ruimen' van enkele paprika teeltbedrijven door de NVWA en intensieve monitoring door het KCB, heeft deze uitbraak toen geen effect gehad op de exportpositie van Nederland. Verdere verspreiding is uitgebleven. De getroffen bedrijven zijn gedeeltelijk door de overheid en deels uit de Productschap Tuinbouw teelt- en handelsfondsen gecompenseerd voor geleden schade. Mede op aangeven van de toenmalige staatsecretaris Bleker, maakt de sector sindsdien serieus werk van een meer permanent instrument in de vorm van een schadefonds. Het betreft uiterst complexe discussies die met zo beperkt mogelijke vastlegging van middelen tot een optimaal resultaat moeten leiden. De mogelijkheden en kaders voor dit fonds of meerdere fondsen worden steeds duidelijker. Er wordt voorzien om in 2014 tot een intentieverklaring van alle partijen te komen.

Aanscherping monitoring Capsicum VS - Afrikaanse Fruitmot

Sinds 2010 wordt in Nederland, als gevolg van de door de VS ingestelde importstop, een monitoringsprogramma Afrikaanse Fruitmot (AFM) uitgevoerd ten behoeve van export van Nederlandse paprika's en pepers naar de Verenigde Staten. Op basis van een grondige jaarlijkse evaluatie en risicoafweging door de Nederlandse overheid en in overleg met de sector, zijn de voorwaarden van het protocol de afgelopen jaren steeds versoepeld, met een aanzienlijke kostenreductie tot gevolg. Diverse ontwikkelingen in 2013 zoals de quarantainestatus van AFM in Nederland en vondsten van AFM bij VS-telers in importproduct en in een kas met Nederlands product, hebben de overheid echter doen besluiten tot aanscherping van het monitoringsprogramma bij teeltbedrijven vanaf 2014.

Tarifering en toegangs dossier

Dumping paprika Canada

Sinds 20 oktober 2010 geldt voor Canadese importeurs van 'greenhouse bell peppers originating in or exported from the Netherlands' gedurende vijf jaar een importheffing van 193 procent.

Frugi Venta heeft hierover destijds in Canada een proces gevoerd. Helaas met een negatieve uitkomst. In oktober 2013 hebben diverse Nederlandse exporteurs een 'exporter request for information' ontvangen van de Canada Border Services Agency. Door hieraan mee te werken, kon een individuele exporteur proberen de heffing van 193 procent voor zijn importeurs omlaag te krijgen.

Gezien de geringe kans van slagen en ontvangen informatie van de Canadese advocaat is hieraan, voor zover ons bekend, geen medewerking verleend.

De officiële 'review' van de importheffing van 193 procent, wordt naar verwachting rond januari/februari 2015 gestart en zal de daarop volgende negen maanden in beslag nemen. In overleg met de sector zal Frugi Venta tegen die tijd besluiten of wederom een proces zal worden gevoerd.

Na vijf jaar markttoegang China

Frugi Venta zet, met name op verzoek van de hardfruit- en uiensector, sterk in op het verkrijgen van markttoegang in nieuwe landen waaronder China, Brazilië, India, Indonesië, Israël, Panama en Zuid-Afrika. Hiertoe wordt nauw samengewerkt met de overheid, het Ministerie van EZ, NVWA, Landbouwraden en andere brancheorganisaties in de sector, zoals de NFO.

Het verkrijgen van markttoegang betreft een langdurig proces waarbij, naast mogelijke politieke belangen die een rol kunnen spelen, een uitvoerige fytosanitaire risicoanalyse door het 'ontvangende land' de beslissende factor is.

Veel inspanningen zijn beloofd. Na ruim vijf jaar onderhandelen is in december 2013 overeenstemming bereikt tussen Nederland en China over de condities waaronder Nederlandse peren naar China kunnen worden geëxporteerd. De strikte voorwaarden, waarbij met name de perceelmonitoring cruciaal is, zijn door de 'Werkgroep China Peren' van Frugi Venta - met vertegenwoordigers van NVWA, Frugi Venta, NFO en exporteurs - verder uitgewerkt in een Nederlands protocol. Na de zomer van 2014 zullen de eerste peren naar China worden geëxporteerd. Het volgende product dat voor markttoegang China in aanmerking kan komen, is Nederlandse paprika. China is begin 2013 gestart met de beoordeling van het dossier en zal in mei 2014 een, voor het proces noodzakelijk, bezoek brengen aan de Nederlandse paprikasector.

Leonard Kampschöer, Managing Director Sales Fruitmasters Holland B.V.

"Samen de handen ineenslaan leidt tot succes. Frugi Venta is er in geslaagd samen met EZ, NFO en diverse marktpartijen markttoegang te verkrijgen tot China voor peren.

Fruitmasters juicht de actieve rol van Frugi Venta in het proces zeer toe."

Uitzondering op de regel

Het uien dossier voor Panama is een positieve uitzondering op de regel dat het verkrijgen van markttoegang een proces is van lange adem. Na bilateraal overleg in de zomer van 2013 en een daarop volgend bezoek aan Nederland in september, is in februari 2014 definitief toestemming verleend en zijn in maart de eerste containers naar Panama verscheept.

Een dossier dat wel al jaren voortsleept, is de toegang van uien tot Indonesië. Overheid en sector zetten alle zeilen bij om spoedig tot overeenstemming te komen. Eind 2013 is binnen enkele weken ruim vijfhonderd hectare uienperceel bemonsterd en geanalyseerd op het stengelaaltje *Ditylenchus dipsaci* waarbij geen enkele besmetting is aangetroffen. De uiensector heeft hier ruim € 130.000,- in geïnvesteerd.

Knoflookimport steeds lastiger

Voor de import van knoflook bestaat al verscheidene jaren een invoerregeling. Doel hiervan is om het totale EU-importquotum te reguleren en de positie van traditionele importeurs te beschermen. De gestage afname van het aan Nederlandse importeurs toegewezen quotum voor importeurs met een lange traditie in de knoflookimport, bewijst al een aantal jaar dat het systeem niet werkt. Dit is een ernstige bedreiging voor het voortbestaan van, in knoflookimport gespecialiseerde, importeurs. Hierop hebben meerder malen gesprekken plaatsgevonden met de Europese Commissie in Brussel en zijn er vragen gesteld in het Europees Parlement. De antwoorden stemmen nog niet hoopvol richting een oplossing. Dit krijgt in 2014 zeker een vervolg.

NCP-OECD overleg

Diverse NGO's voeren druk uit op het bedrijfsleven om geen producten uit de Israëliëse nederzetting in de Westbank en producten uit de Westelijke Sahara te verhandelen. Het verzoek is om deze producten zodanig te labelen dat de consument juist is geïnformeerd over de specifieke herkomst. Samen met het CBL neemt Frugi Venta deel aan het overleg met diverse NGO's dat wordt gefaciliteerd door het Nationaal Contact Punt van de OECD. De sleutel voor dit bovenal politieke conflict vergt gezien onze internationale handelspositie en de geldende etiketteringsrichtlijn een Europese oplossing. Idealiter biedt deze oplossing ook een handvat voor producten uit conflictregio's in het algemeen. In een overleg waarvoor alle ons bekende leden die publiekelijk door NGO's zijn aangesproken op dit onderwerp genodigd waren, zijn de Frugi Venta standpunten getoetst en afgestemd. Meermalig schriftelijk verzoek aan de Ministers van Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en Handel over de juridische positie volgens het internationaal recht, van marktdeelnemers in deze kwestie, leert dat Nederland vooralsnog op de EU-standpunten wacht.

Gezamenlijke beursdeelname groeit nog

Onder de vlag van de Holland Fresh Group is ook in 2013 een aantal gezamenlijke beursdeelnames gerealiseerd. Het beurzenseizoen startte begin februari met de Fruit Logistica in Berlijn, nog altijd de grootste beurs op het gebied van de groente- en fruithandel. De Holland Fresh Group regelde de gezamenlijke beursinzending in hal 3.2 ook wel bekend als de Holland Hal, voor 74 deelnemers. Zij vertegenwoordigden 133 exposerende bedrijven. De beurs trok 58.000 bezoekers uit honderddertig landen. Samen met de Duitsland Desk organiseerde Ger van Burik, namens het HBAG verantwoordelijk voor de beursinzending, de Holland Party op de woensdagavond.

De Asia Fruit Logistica in Hong Kong kent inmiddels een vaste groep deelnemende bedrijven uit Nederland. In 2013 presenteerden zes deelnemers zich op 120 vierkante meter. In samenwerking met het ministerie van EZ worden de beursdeelnemers jaarlijks uitgenodigd in de ambtswoning van de Consul-generaal.

Voor de tweede maal organiseerde de Holland Fresh Group deelname aan de Fruit Attraction in Madrid. De beurs groeit, zo ook het aantal deelnemers uit Nederland. De Holland Fresh Group verzorgde op 63 vierkante meter een gezamenlijk Holland Paviljoen met vijf deelnemers. In oktober staat nog altijd de PMA op de agenda. In 2013 vond deze plaats in New Orleans. Het oppervlak deelnemers in de Holland Fresh Group, was ook bij deze beurs gegroeid in 2013. Elf deelnemers deelden een oppervlak van 117 vierkante meter.

Statistieken tonen importantie sector

Productie, invoer en uitvoer

Lichte stijging productiewaarde

De productiewaarde van Nederlandse groente en fruit is in 2013 met zes procent gestegen vergeleken met 2012. Telers van verse groente en fruit hadden een gezamenlijke omzet van € 2,7 miljard. De totale omzet van glasgroente en vollegrondsgroente week niet veel af van het jaar ervoor. De uien- en paddenstoelen-sector kenden een hogere verkoopomzet.

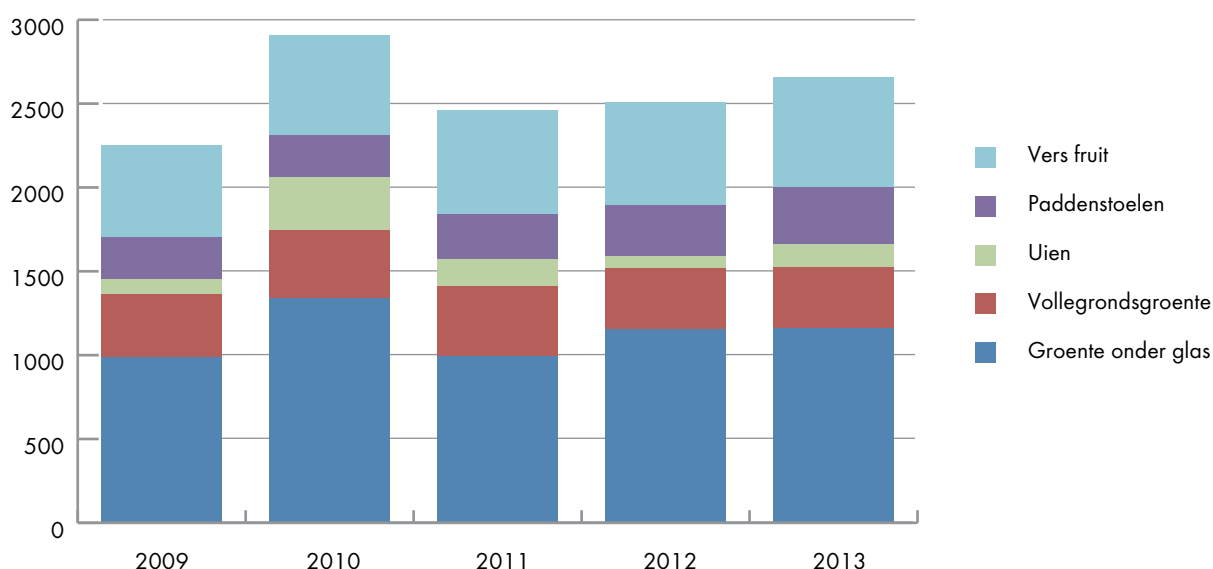
Jaar van uitersten

Zo'n zestig procent van de productiewaarde van verse groente kwam voor rekening van glasgroente. In de glasgroentesector waren de rendementsverschillen groot. Dit blijkt uit onderzoek

van LEI Wageningen UR. Voor de glasgroentebedrijven is in 2013 een licht negatief inkomen geraamd. De bedrijfsresultaten zijn sterk bepaald door de lage prijs van tomaten en de gestegen energiekosten. Tomatentelers hadden te maken met een prijsdaling van zo'n twintig procent vergeleken met 2012, terwijl de prijsvorming bij paprika juist een stuk beter was. De paprikaproductie viel echter lager uit. Dat temperde de opbrengst. Ook bij komkommers was sprake van een hogere prijs en een iets lagere productie.

Het tomatenareaal groeide in 2013 met tachtig hectare tot 1.770 hectare, terwijl het oppervlak paprika's met zeventig hectare daalde naar 1.240 hectare. Komkommer is de derde glasgroenteteelt van Nederland met een areaal van 615 hectare.

Productiewaarde Nederlandse voedingstuinbouw (in mln euro's)

Bron: LEI/GroentenFruit Huis

Kengetallen groothandel groente en fruit (in mln euro's)

	2009	2010	2011	2012	2013*	13 t.o.v. 12
Totale groothandelsomzet incl. dubbeltellingen*	12.203	13.058	12.557	12.382	N.B.	
Exportwaarde verse groente (incl. re-export)**	3.512	4.226	3.807	3.935	4.018	2%
Exportwaarde vers fruit (incl. re-export)**	2.421	2.668	2.708	2.877	3.221	12%
Totale exportwaarde	5.933	6.894	6.515	6.812	7.239	6%
Importwaarde verse groente**	975	1.159	1.153	1.180	1.179	0%
Importwaarde vers fruit**	2.739	3.012	3.123	3.235	3.586	11%
Totale importwaarde	3.714	4.171	4.276	4.415	4.765	8%
Handelsbalansoverschot verse groente en fruit	2.219	2.723	2.239	2.397	2.474	3%
Omzet Binnenlandse Groothandel*	4.409	4.473	4.369	4.364	4.400	1%
Omzet Verzendhandel (excl. veilingen)*	565	736	600	511	550	8%

Bron: HBAG groenten en fruit

* 2013 is raming

** Bron : Eurostat

Record bij import vers fruit

In 2013 importeerden handelsbedrijven in Nederland voor € 1,2 miljard aan verse groente en voor € 3,6 miljard aan vers fruit. Opgeteld is dat € 4,8 miljard. Dit is een record. Dat komt volledig voor rekening van vers fruit. De importwaarde van verse groente was in 2013 even hoog als een jaar eerder.

De importwaarde van vers fruit steeg in 2013 met elf procent.

Er is vooral in de eerste helft van 2013 voor een hoger bedrag appels, druiven, avocado's en peren gekocht. Bij druiven en avocado's namen zowel het ingevoerde volume als de waarde toe. Bij appels en peren was sprake van een kleiner volume tegen een hogere prijs en daardoor een hogere importwaarde. Zo'n tachtig procent van de ingevoerde volumes groente en fruit wordt jaarlijks weer uitgevoerd.

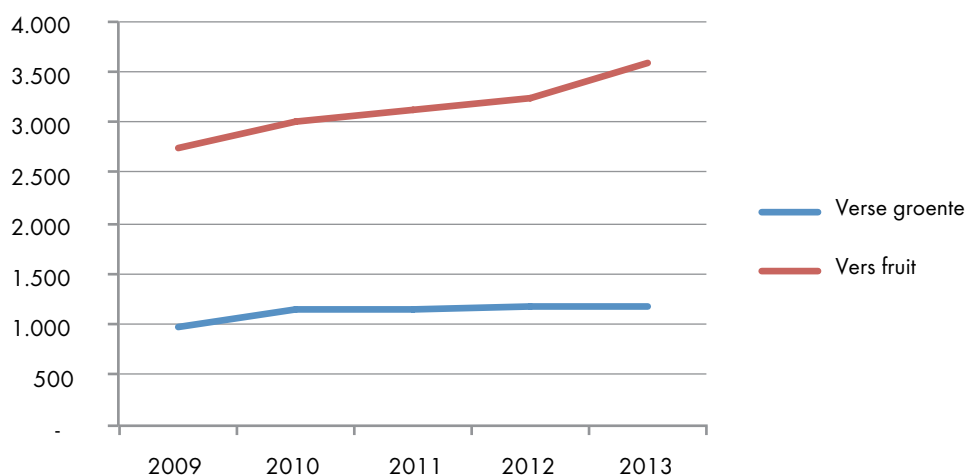
In volume viel de invoer van verse groente en fruit in 2013 ongeveer twee procent lager uit dan in het voorgaande jaar. De invoer van vers fruit is bijna drie keer hoger dan die van verse groente. Sinaasappel was in 2013 het meest ingevoerde fruit, op de voet gevolgd door banaan. De invoer van bananen was in 2013 hoger dan in 2012, terwijl iets minder

sinaasappelen zijn ingevoerd. Avocado is de snelste stijger binnen het importpakket. In de afgelopen vijf jaar nam de invoer van avocado met zeventig procent toe. Nederland speelt met exoten een belangrijke rol in Europa. Het gaat hierbij vooral om mango en avocado. Nederland is wereldwijd de derde importeur van mango's en de tweede importeur van avocado's.

Top-5 meest ingevoerde verse groente en fruit in 2013 (op basis van volume)

	Groente	Fruit
1	Tomaat	Sinaasappel
2	Ui	Banaan
3	Paprika	Druif
4	Komkommer	Appel
5	Sperzie-/snijboon	Ananas

Import van verse groente en fruit in Nederland (in mln euro's)

Bron: Eurostat/bewerking LEI en GroentenFruit Huis

Invoer van vers fruit in Nederland naar land van herkomst, in mln kilo

	2011	2012	2013R
Zuid-Afrika	466	499	557
Spanje	366	358	371
Costa Rica	252	308	307
Chili	266	256	280
Brazilië	238	249	215
België	265	241	161
Argentinië	196	149	157
Peru	140	131	152
Duitsland	143	146	150
Colombia	9	64	140
Ecuador	124	135	123
Mexico	36	57	77
Egypte	41	65	70
Frankrijk	99	95	59
China	41	59	51
Overige landen	560	550	478
Totaal vers fruit	3.243	3.362	3.348

Zuid-Afrika is verreweg het belangrijkste herkomstland voor fruitimport in Nederland, gevolgd door Spanje en Costa Rica. Import uit Zuid-Afrika zit duidelijk in de lift. In 2013 is twaalf procent meer Zuid-Afrikaans fruit ingevoerd dan in het jaar ervoor. Vooral de import van sinaasappelen nam toe. Verder steeg de import van grapefruit, peren en appels uit Afrika. De top-3 meest ingevoerde fruitsoorten uit Zuid-Afrika: sinaasappel (35 procent), druif (20 procent) en grapefruit (10 procent).

Tomaat was in 2013, zoals gebruikelijk, de meest ingevoerde groente in Nederland. Gevolgd door ui, paprika en komkommer. Bijna veertig procent van de groente-import kwam uit Spanje. Landen als België, Frankrijk en Duitsland volgden op gepaste afstand.

Bron: Eurostat/bewerking LEI (R=raming)

Invoer van verse groente in Nederland naar land van herkomst, in mln kilo

	2011	2012	2013R
Spanje	463	439	431
België	170	191	174
Frankrijk	100	108	96
Duitsland	92	113	95
Israël	70	92	58
Marokko	27	32	44
Egypte	33	32	43
Nieuw Zeeland	27	27	34
Italië	28	27	26
Polen	34	29	22
China	24	26	21
Peru	13	15	14
Slovenië	8	16	13
Verenigd Koninkrijk	27	13	10
Portugal	5	9	10
Overige landen	110	82	71
Totaal vers groenten	1.231	1.250	1.163

Bron: Eurostat/bewerking LEI (R=raming)

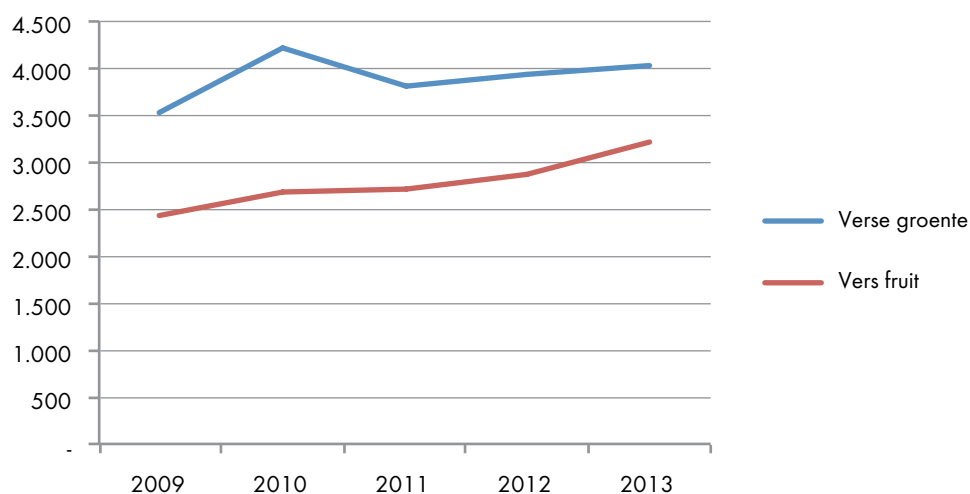
Exportwaarde in de lift

De exportwaarde van verse groente en fruit steeg in 2013 met zes procent naar € 7,2 miljard. Exporteurs voerden voor € 4,0 miljard uit aan verse groente en voor € 3,2 miljard aan vers fruit. De export van vers fruit bereikte in 2013 een recordbedrag. Het ging om een stijging van twaalf procent vergeleken met 2012. Deze stijging kwam voor het grootste deel voort uit een grotere importwaarde van vers fruit, dus een hoger bedrag aan doorvoer (re-export). Zo is er voor een hoger bedrag ingevoerd en ook weer doorgevoerd aan appels, druiven, avocado's en peren. De fruitexport bestaat voor 85 procent uit importproduct. Bij verse groente is er geen sprake van een exportrecord. In 2010 kwam de export van groente uit op € 4,2 miljard

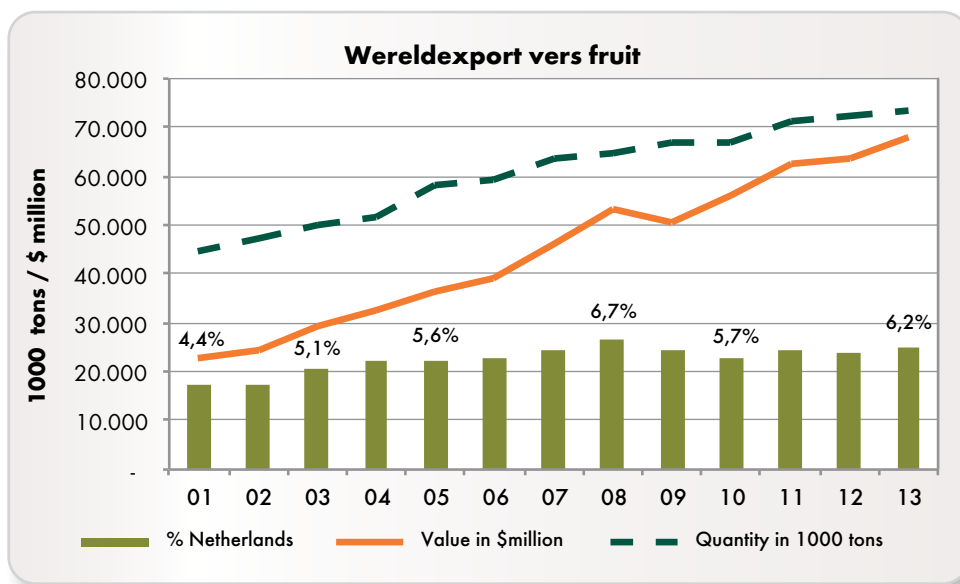
Wereldexport vers fruit groeit

In 2013 is voor meer dan honderd miljard dollar aan verse groente en fruit internationaal geëxporteerd. Er werd voor 68 miljard dollar vers fruit uitgevoerd en voor 35,5 miljard dollar verse groente. Qua volume zijn banaan, appel en sinaasappel de belangrijkste fruitproducten die wereldwijd worden verhandeld. Bij verse groente staat ui op één, gevolgd door tomaat en paprika.

Export van verse groente en fruit in Nederland (in mln euro's)

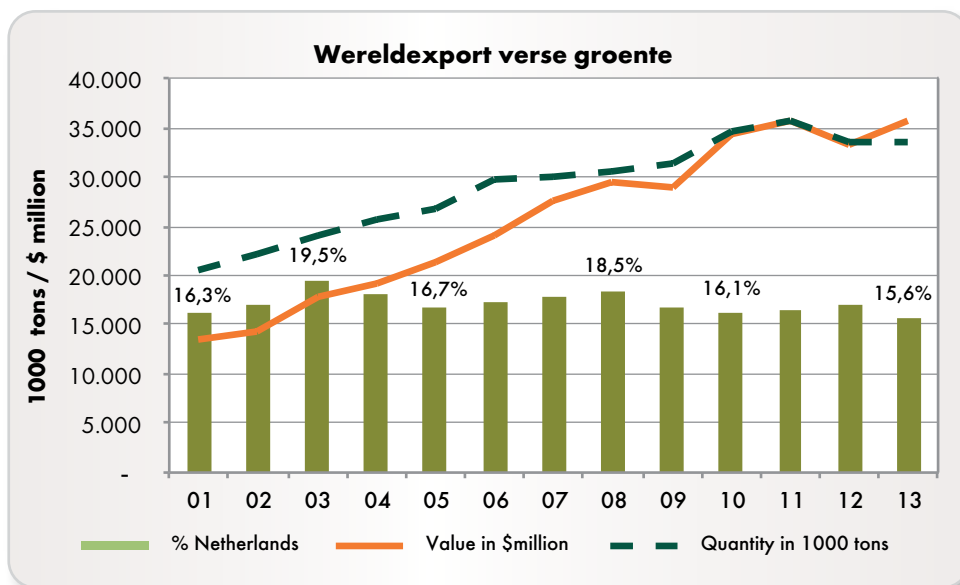

Bron: Eurostat/bewerking LEI en GroentenFruit Huis

De wereldexport van vers fruit groeit nog steeds. Dat geldt zowel voor de waarde als ook voor de hoeveelheid die internationaal wordt verhandeld. Het aandeel van Nederland in de wereldexport bij vers fruit is al jarenlang zes procent.

Bron: Fruit & Vegetable Facts

De wereldwijde export van verse groente stabiliseert. In waarde gezien werd er in 2013 voor eenzelfde bedrag verhandeld als in 2011. Qua hoeveelheid was 2011 het topjaar. Het aandeel van Nederland in de wereldexport van verse groente is ongeveer zestien procent.

Bron: Fruit & Vegetable Facts

Nederland belangrijkste groente-exporteur

Nederland is wereldwijd het belangrijkste exportland van verse groente. De cijfers zijn inclusief re-export. Spanje is op afstand de tweede exporteur, gevolgd door Mexico. De Spaanse exportwaarde van verse groente ligt ongeveer vijftien procent lager dan de Nederlandse.

Als exporteur van vers fruit staat Nederland op de vierde plaats. De top drie op basis van de exportwaarde is: Spanje, Verenigde Staten en Chili. De Spaanse export van vers fruit is in waarde bijna twee keer zo groot als de export uit Nederland. De export van vers fruit uit landen als de Verenigde Staten en China is in de afgelopen vijf jaar sterk gestegen. Zo steeg de exportwaarde uit de VS met een derde en is de export uit China in vijf jaar tijd bijna verdubbeld.

Rol China neemt toe

Van de wereldproductie van groente wordt ongeveer de helft in China geteeld, bij vers fruit circa dertig procent. China staat met stip op plaats zes als exportland van vers fruit. Bij verse groente staat het land op de vierde plaats. China is dus niet alleen een grote producent, maar speelt ook een steeds grotere rol bij de import en export. De Chinese export van verse groente en fruit is hoofdzakelijk gericht op landen in de regio. Indonesië is het belangrijkste afzetland, gevolgd door Vietnam, Thailand, Maleisië, Japan en Rusland. Knoflook en appels zijn de belangrijkste exportproducten. Appelen gaan in grote getale naar Rusland en andere landen in de regio. De Chinese appelexport naar Europa is niet groot.

Uitvoer Nederlands product

Export Nederlands product 2013 stabiel

De exporthoeveelheden per product en per land van in Nederland geteelde groente en fruit worden nauwkeurig geregistreerd door het Kwaliteits Controle Bureau (KCB) en zijn tot 1 januari 2014 bewerkt door het Productschap Tuinbouw. Het GroentenFruit Huis heeft deze taak overgenomen van het Productschap.

In 2013 is 2.948 miljoen kilo verse Nederlandse groente en fruit uitgevoerd naar honderddertig landen. Dit was bijna evenveel als in het jaar ervoor. Slechts acht procent van de totale uitvoer betrof vers fruit. De uitvoer van verse groente steeg met twee procent, terwijl die van vers fruit met negentien procent daalde. Zowel de export van appels (-13 procent) als van peren (-26 procent) viel in 2013 lager uit door een kleiner aanbod. Ook de uitvoer van paprika (-9 procent), champignon (-14 procent) en prei (-10 procent) was kleiner dan een jaar terug. De uitvoer van ui (+3 procent), tomaat (+7 procent), komkommer (+1 procent) en peen (+18 procent) steeg.

Hoofdról Nederlandse ui en tomaat

Ui en tomaat zijn in volume goed voor zestig procent van de totale uitvoer van Nederlandse groente en fruit. Met deze twee producten speelt Nederland internationaal een belangrijke rol, terwijl de positie van veel andere Nederlandse producten in de afgelopen tien jaar is afgenomen.

Zowel de tomatenexport als de afzet van uien in het buitenland zijn in tien jaar tijd ongeveer dertig procent gestegen. Beide producten kenden in 2013 een record-uitvoer. In 2005 bestond de helft van het Nederlandse exportpakket uit ui en tomaat, terwijl in 2013 deze twee groenten een aandeel hadden van bijna zestig procent. Komkommer, paprika en peer maken de top-5 van meest uitgevoerde groente en fruit compleet. Het exportvolume van veel Nederlandse groente- en fruitproducten is in de afgelopen tien jaar gedaald. De uitvoer van komkommer, paprika, appel, champignon en diverse koolsoorten viel een stap terug.

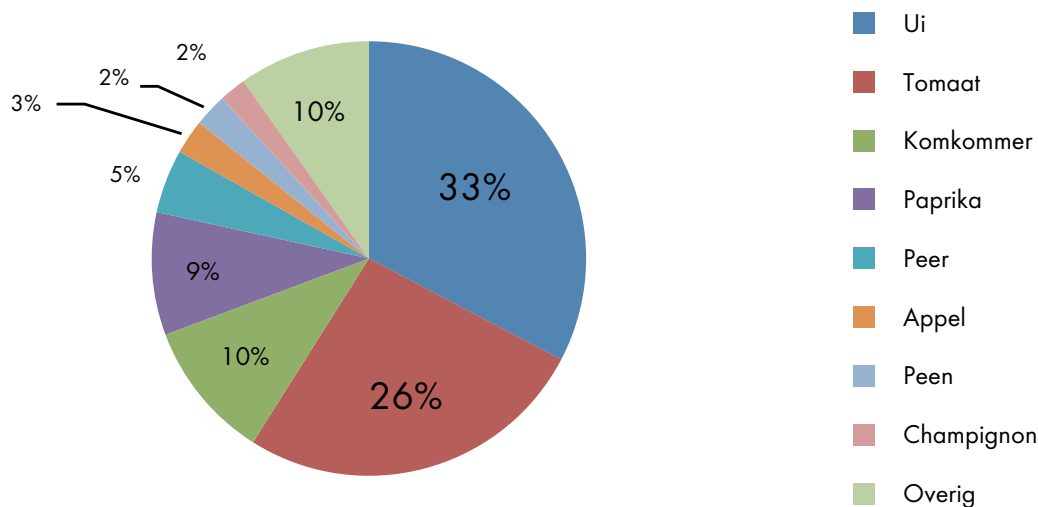
Uitvoer van in Nederland geteelde verse groente en vers fruit, in mln kilo

(exclusief producten met industriebestemming)

	2011	2012	2013	2013 t.o.v. 2012
Ui	872	936	964	3%
Tomaat	737	721	774	7%
Komkommer	285	302	305	1%
Paprika	318	294	269	-9%
Peer	203	189	140	-26%
Appel	89	87	76	-13%
Peen	58	61	72	18%
Champignon	70	68	59	-14%
Aubergine	35	36	37	2%
Spruitkool	39	39	36	-8%
Witte kool	42	34	34	0%
Ijsbergsla	28	34	31	-7%
Prei	28	33	29	-10%
Aardbei	22	24	26	10%
Witlof	14	15	17	7%
Radijs	14	13	14	9%
Sla	9	10	9	-3%
Bloemkool	7	6	9	46%
Rode kool	9	8	8	1%
Courgette	8	7	6	-10%
Broccoli	4	5	5	7%
Chinese kool	5	4	5	7%
Spitskool	3	4	4	10%
Sjalot	4	4	4	0%
Asperge	3	3	3	28%
Kropsla	4	3	3	7%
Sperzieboon	2	2	2	10%
Overig	6	8	7	-3%

Bron: KCB

Uitvoer van Nederlandse groente en fruit in 2013 (op basis van volume)

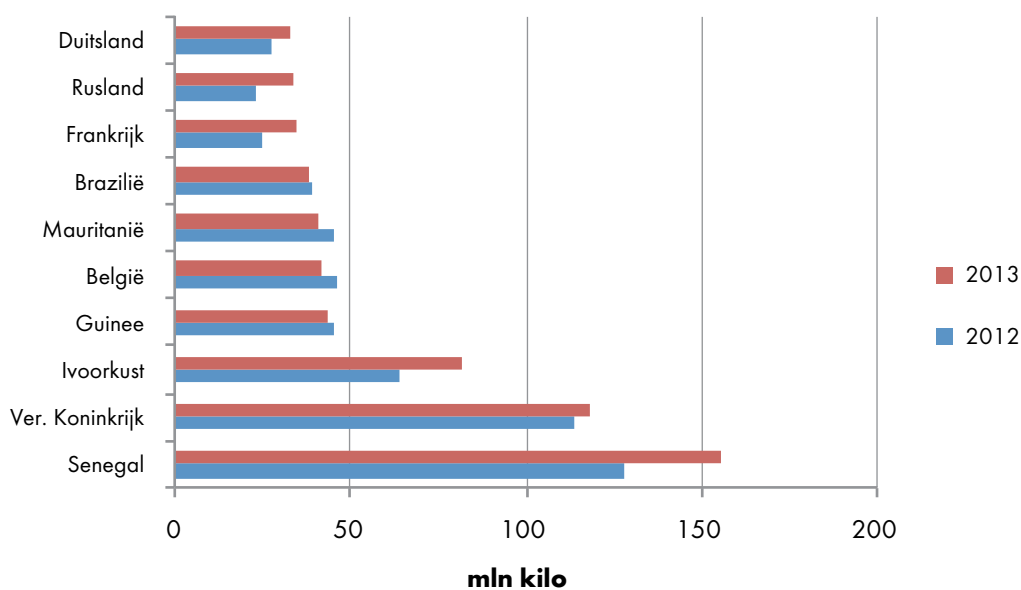
Bron: KCB/bewerking GroentenFruit Huis

Meer uien naar Afrika

Voor de export van uien is het belang van Afrika in de afgelopen jaren alsnog toegenomen. Tien jaar geleden werd een kwart van alle uien geëxporteerd naar Afrika. In 2013 is 43 procent van alle uien uitgevoerd naar landen in Afrika. Senegal importeert al jarenlang de meeste Nederlandse uien,

gevolgd door het Verenigd Koninkrijk en Ivoorkust. Guinee en Mauritanië volgen op plaats vier en zes als belangrijkste exportlanden voor de Nederlandse ui. In 2013 steeg de Nederlandse uienexport met drie procent vergeleken met 2012. Vooral de afzet in Senegal en Ivoorkust kon worden verruimd.

Top-10 afzetlanden voor Nederlandse ui

Bron: KCB/bewerking GroentenFruit Huis

Uitvoer van in Nederland geteelde verse groente en vers fruit per land, in mln kilo

(exclusief producten met industriebestemming)

	2011	2012	2013	2013 t.o.v. 2012
Totaal	2.915	2.949	2.948	0%
Duitsland	828	812	832	3%
Ver.Koninkrijk	428	423	427	1%
Senegal	134	129	157	21%
Frankrijk	134	131	154	17%
Rusland	192	127	132	4%
België	88	109	103	-6%
Zweden	122	120	100	-16%
Italië	88	95	93	-2%
Ivoorkust	63	64	82	27%
Polen	96	65	60	-7%
Tsjechië	66	54	50	-7%
Spanje	41	39	45	15%
Guinee	27	45	43	-4%
Denemarken	55	47	43	-8%
Noorwegen	42	44	43	-2%
Mauritanië	34	45	412	-9%
Ierland	30	35	38	11%
Brazilië	17	39	38	-3%
Finland	32	35	34	-4%
Maleisië	20	36	34	-7%
Overige landen	379	456	399	-12%

Bron: KCB/bewerking GroentenFruit Huis

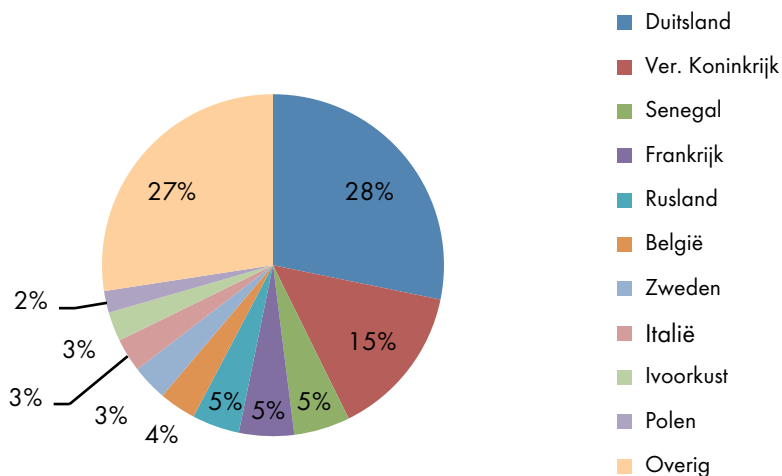
Stabiele tomatenafzet in Engeland

Nederlandse tomaten vinden traditioneel vooral hun weg naar Duitsland (338 miljoen kilo, 44 procent in 2013) en Engeland (14 procent in 2013). De afzet in Rusland en Polen is de afgelopen jaren duidelijk toegenomen. Polen, Rusland en de Baltische Staten hebben een aandeel van tien procent in de totale tomatenuitvoer. Italië, Zweden en Frankrijk volgen na Duitsland en Engeland op plaats drie tot en met vijf als belangrijkste exportlanden voor Nederlandse tomaten. De tomatenuitvoer naar veel landen zit in de lift, maar de afzet in Engeland is min of meer stabiel. Het land is nog altijd een goede afzetmarkt voor losse tomaten. In 2013 bestond ruim de helft van de uitvoer naar Engeland uit losse tomaten (rond+vlees).

Scherpe daling paprika-export naar VS

Door een daling van het areaal en een lagere productie per vierkante meter als gevolg van het donkere voorjaar, bleef de uitvoer van paprika negen procent achter op 2012. De afzet in Duitsland viel met elf procent terug. De Engelse vraag naar Nederlandse paprika was goed, zo noteerde de export naar Engeland een plus van twaalf procent. Deze stijging komt voor rekening van de mixpaprika. De paprika-afzet in de Verenigde Staten viel met bijna zeven miljoen kilo terug, wat neerkwam op een daling van bijna veertig procent.

Uitvoer van in Nederland geteelde verse groente en fruit in 2013

Bron: KCB/bewerking GroentenFruit Huis

Frankrijk meer en Zweden minder

Bijna dertig procent van de totale uitvoer van in Nederland geteelde verse groente en fruit is in 2013 afgezet in Duitsland. Dit is inclusief uien. De uitvoer naar Duitsland viel drie procent hoger uit. Klanten in het Verenigd Koninkrijk namen bijna evenveel product af als in 2012, terwijl de verkoop aan Franse afnemers met zeventien procent toenam. Tomaat en ui zijn de belangrijkste producten waarvan de uitvoer toenam, maar ook was er meer ruimte op de Franse markt voor appel en champignon. De uitvoer van diverse producten naar Zweden was in mineur. Zo viel de uitvoer van peer, appel, ui en paprika terug ten opzichte van 2012.

Ontwikkelingen op de Nederlandse markt

De omzet aan groente en fruit van de Nederlandse binnenlandse groothandel wordt voor 2013 geraamd op € 4.400 miljoen. Dit is iets hoger dan in 2012. In de afgelopen jaren viel de omzet van binnenlandse groothandelaren te verdelen naar 62 procent verse groente, 23 procent importfruit en 15 procent Hollands fruit.

Stijging supermarktomzet

De totale omzet van Nederlandse supermarkten steeg in 2013 met twee procent naar € 34,5 miljard. Dit blijkt uit cijfers van Nielsen. De supermarktomzet van verse groente en fruit bedroeg € 3,4 miljard. De omzet van verse groente steeg met vijf procent,

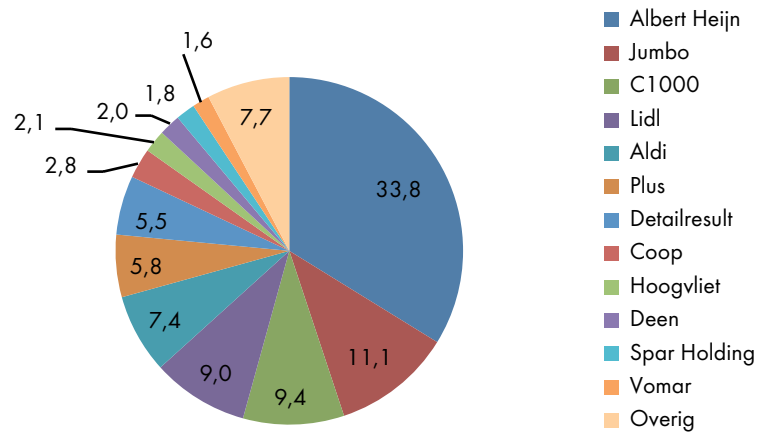
terwijl supermarkten voor bijna tien procent meer aan vers fruit hebben verkocht. Zo'n 35 procent van de supermarktomzet van verse groente bestaat uit verse voorbewerkte groente. De omzet van voorbewerkte groente steeg met vier procent vergeleken met 2012.

Eind 2013 telde Nederland 4.855 supermarktwinkels. Dit was in aantal bijna evenveel als een jaar terug. Albert Heijn had 907 filialen, terwijl de Jumbo groep uitkwam op 658 winkels (Jumbo 391 en C1000 267). Aldi en Lidl volgden met 503 en 379 winkels.

Groeispurt Jumbo en Lidl

Albert Heijn boekte in 2013 een bescheiden groei van het marktaandeel food totaal van 33,7 naar 33,8 procent. Het marktaandeel van Jumbo steeg van 9,6 naar 11,1 procent. Had Lidl in 2012 nog een marktaandeel van 7,5 procent, vorig jaar is dat gestegen naar 9 procent. Aldi kromp tegelijkertijd van 7,6 procent naar 7,4 procent. De grootste daling viel in 2013, niet verrassend, waar te nemen bij C1000. Deze verschuivingen zijn grotendeels te herleiden naar de ombouw van C1000-supers. Over het jaar 2013 had C1000 nog een aandeel van 9,4 procent in de totale supermarktomzet. Het gezamenlijke marktaandeel van de Superunie-formules daalde licht van 29,0 naar 28,8 procent. De marktaandelen van de wat kleinere formules wijzigden niet veel ten opzichte van 2012.

Marktaandelen supermarktformules food totaal in 2013

Bron: Nielsen

Groei discounters buitenlandse markten

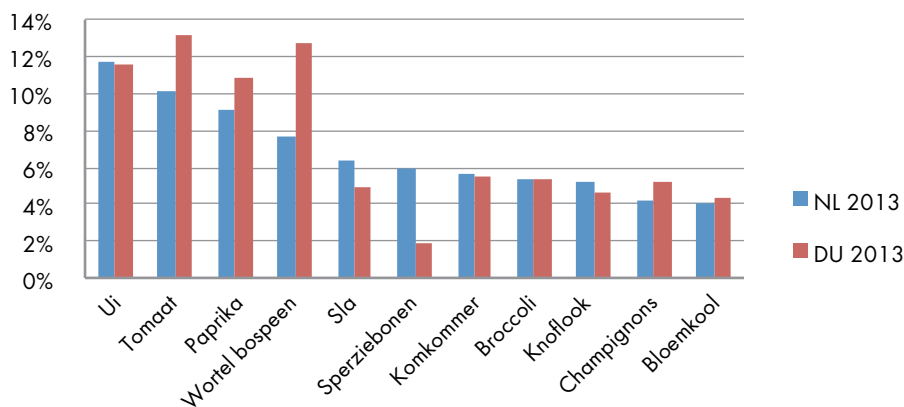
In diverse landen profiteren de Duitse prijsvechters Aldi en Lidl van de crisis en veroveren marktaandeel. Geen andere supermarktketen in het Verenigd Koninkrijk is de laatste jaren zo hard gegroeid als Aldi Zuid. Lidl en Aldi Zuid hebben samen in het Verenigd Koninkrijk een marktaandeel van zeven procent (december 2013). In Polen, Verenigd Koninkrijk, Portugal, Ierland en Zwitserland groeien discounters het hardst.

Kansen online food in Nederland

Op dit moment doet nog 91 procent van de consumenten in Nederland uitsluitend boodschappen in de supermarkt. De verwachting is dat de omzet van food online gaat toenemen. Dit blijkt uit de Cross Channel Retail Update van ABN-Amro. Maar liefst 37 procent van de ondervraagde consumenten geeft aan dat zij in 2020 verwacht levensmiddelen zowel in de supermarkt als online te kopen. Motieven om online te kopen zijn gemak, transparantie, winkelen wanneer het uitkomt en prijs. Fysieke winkels blijven echter belangrijk. Zo zegt 74 procent van de consumenten niet zonder fysieke winkels te kunnen.

Welke groente heeft u gisteren tijdens de hoofdmaaltijd gegeten?

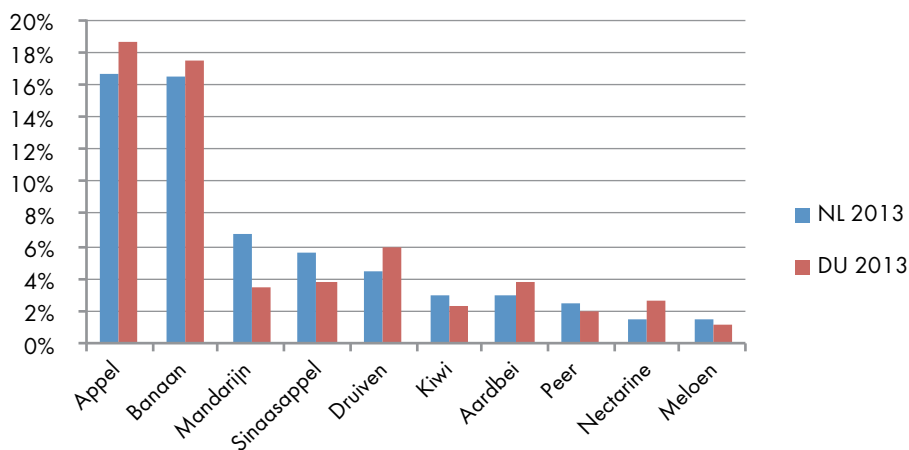
Bron: G+F monitor NL en DLD (PT)

Tomaat en ui op het bord

Ui is favoriet bij Nederlandse consumenten. Deze groente ligt het meest op het bord tijdens de hoofdmaaltijd. Duitse consumenten eten het meest tomaat en wortel/bospeen bij de hoofdmaaltijd. Wortelen zijn in Duitsland populairder dan in

Nederland. Dat geldt ook voor tomaat en paprika. Dit blijkt uit de G+F monitor in Nederland en Duitsland, uitgevoerd door het Productschap Tuinbouw tot en met 2013. Dagelijks werden consumenten ondervraagd wat ze de dag ervoor hadden gegeten.

Top 10 van gegeten fruitsoorten tussendoor

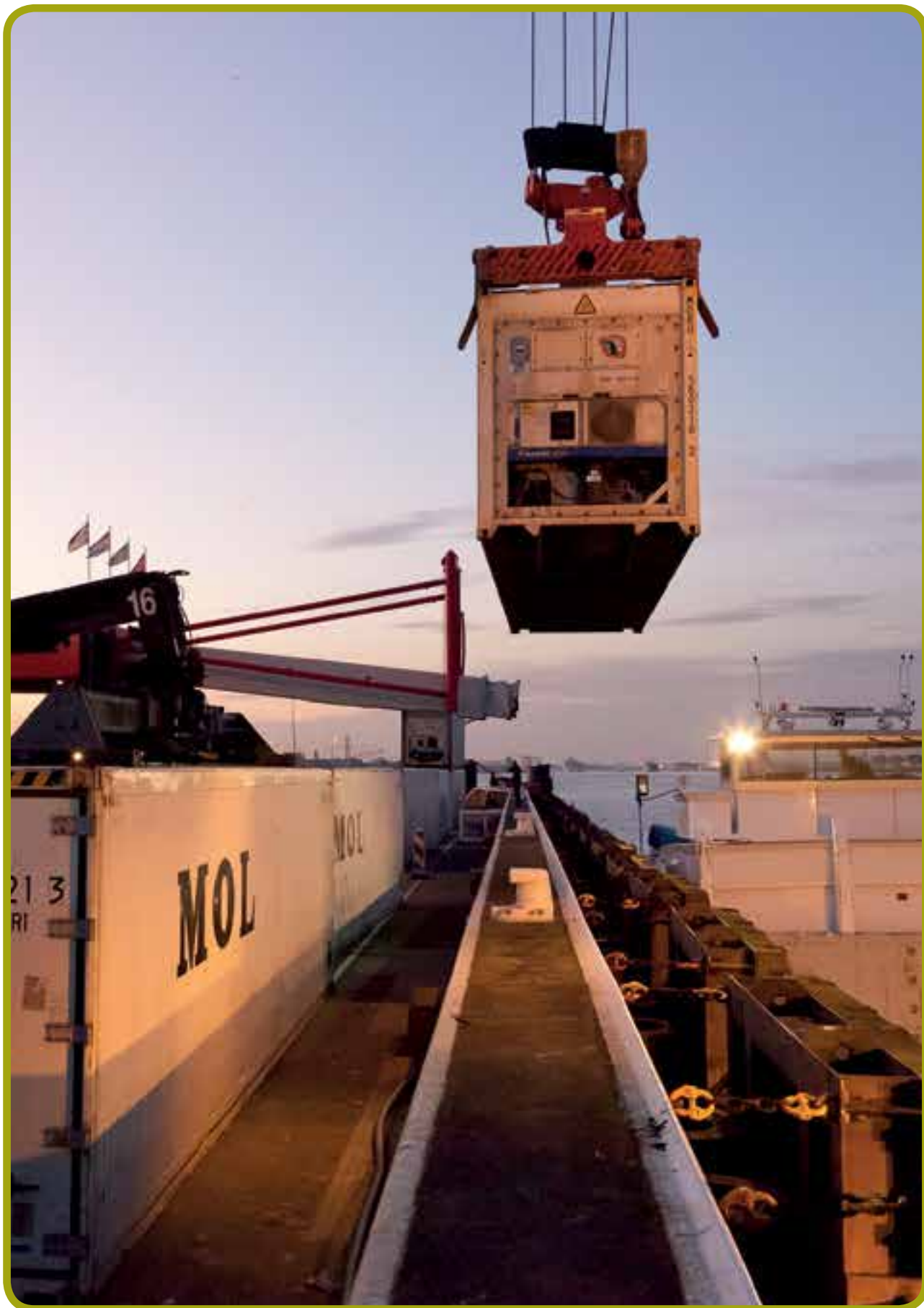

Bron: G+F monitor NL en DLD (PT)

Appel is in Nederland en Duitsland het meeste gegeten fruitussendoortje.

Binnenkort is de statistische informatie beschikbaar via de website www.groentenfruihuis.nl. Voorlopig vindt u op www.frugiventa.nl meer statistieken betreffende import en export van groente en fruit, aantallen groothandelsbedrijven, importeurs en exporteurs per omzetklasse.

ICT & Logistiek

In het kader van het thema ICT & Logistiek werkt Frugi Venta in de brede zin van het woord aan verbetering van de keteninfrastructuur. Frugi Venta stimuleert en faciliteert sectorspecifieke ontwikkelingen waarmee Nederland als logistieke draaischijf voor groente en fruit haar unieke positie behoudt en uitbouwt.

Er wordt regelmatig ondersteuning gegeven aan bedrijven bij structurele operationele belemmeringen. Denk daarbij aan projecten, voortvloeiend uit het programma Fresh Corridor, deelname aan logistiek topinstituut Dinalog, stimulering van Publiek Private Samenwerkingen op het gebied van logistiek in de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en het Fruitpact. Ook de activiteiten van de Stichting Frug I Com vallen onder dit thema. Deze worden apart beschreven. In de operationele sfeer is Frugi Venta partij in gesprekken met toezichhouders wanneer inspectieprocedures structureel belemmeringen of kostenverhoging meebrengen. Ten slotte fungeert de organisatie bij incidenten soms als bemiddelaar tussen leden en overheden.

Fresh Corridor naar volgende fase

In het programma Fresh Corridor hebben vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven in verse groente en fruit - waaronder handel, haven en logistiek - gesteund door de overheid de afgelopen jaren een doorbraak bereikt in het multimodale vervoer van groente en fruit. Multimodaal vervoer combineert zeevracht met binnenvaart en transport over de weg.

Met als doel: 'het vinden van een weg over water voor vers', zijn op initiatief van Frugi Venta multimodale versstromen op gang gebracht. Dit heeft geresulteerd in een duurzaam antwoord op toenemende containerisatie in de handelstromen en een bijdrage geleverd aan een verbeterde concurrentiepositie voor het verslogistieke bedrijvencluster.

In de afgesloten planperiode van 2008 tot 2013 is Fresh Corridor succesvol geweest, met als meest zichtbare resultaten:

- Investing in Rotterdam Cool Port in de Eemhaven (ECT City). Voor korte opslag en groupage van koel- en vrieslading. Dit is een open bedrijvencluster en integraal onderdeel van een containerterminal;
- Voorgenomen investering voor aanlanding van containers in Hoek van Holland - Stena Line - voor directe verbinding tussen de Maasvlakte en Westlandse bedrijven, gespecialiseerd in verslogistiek;
- Operationele cool barge verbinding tussen de Maasvlakte en bedrijven op de huidige Fruitport en het handelsterrein Barendrecht/Ridderkerk;
- Gebruik van binnenvaart op de verbinding tussen Rotterdam en Fresh Park Venlo. Met verbreding naar andere sectoren;
- Studies naar andere verbindingen in de regio Waddinxveen-Bleiswijk, Medel-Fruitpact Betuwe, op Europees niveau - shortsea en rail Spanje voor verbinding naar het achterland - en op mondiaal niveau - bananen, International Cool Logistics;
- Investeringsprogramma van € 10 mln van de Provincie Zuid-Holland in gerichte maatregelen voor ontsluiting van Cool Port en doorstroming Westland.

Naast deze tastbare resultaten heeft Fresh Corridor geleid tot verandering van de 'mindset' in Mainport, Greenport en daarbuiten. Naast oog voor het belang en de noodzaak van de

modal shift, staat ook het strategisch belang en perspectief van de verbinding Mainport-Greenport en verdere verbreding naar het agro & foodcluster op de kaart. In verslogistiek komen drie topsectoren samen die elkaar enorm kunnen versterken. Fresh Corridor wordt hierdoor in overheidsland gezien als een zeer succesvol project en daarmee als voorbeeldproject voor anderen.

Vanuit de overheid is het verzoek gekomen om te komen tot een vervolg. Dit is in 2013 ingezet. Het staat buiten kijf dat het programma Fresh Corridor voornamelijk succesvol is geworden door de aanhoudende inzet van een forse groep vastberaden leden met visie.

NLIP voor verbeterde informatiestromen

Frugi Venta werkt op een aantal punten aan verbeterde logistieke informatiestromen rond agf-importgoederen. Dit is enkele jaren geleden in gang gezet onder het programma Fresh Corridor. Doel is meer transparantie en eenvoudiger overzicht te verkrijgen in de afhandelingstatus van containers. Hiertoe wordt een tool ontwikkeld om diverse statussen in één scherm te kunnen presenteren of als losse data te kunnen aanbieden aan bedrijfseigen ERP-systemen. Naast inzet van medewerkers is Frugi Venta daartoe deelnemer in het Neutraal Logistiek Informatie Platform (NLIP) van de Topsector Logistiek en deelnemer in het logistieke programma Dinalog. Ook Flora Holland is actief supporter van het project. De benodigde informatie beogen we binnen te halen via de Portcommunity systemen en de voor onze sector relevante terminals en rederijen. De overheidsinformatie - douane- en andere toezichtstatussen - is toegezegd middels een pilot met het ministerie van Financiën, dat daarmee de toekomstige mogelijkheden met het NLIP-platform aftast.

MAAT

Frug I Com & Fresh Information-management Center BV

De Stichting platform AGF Keteninformatie - Frug I Com - is in het leven geroepen om het elektronische berichtenverkeer in onze keten te stimuleren en te standaardiseren. Daarnaast speelt Frug I Com een belangrijke rol in het uitdragen van de mogelijkheden op het gebied van ICT in de sector.

De activiteiten daarvoor werden lang gefinancierd vanuit de heffingen van het Productschap Tuinbouw en andere organisaties zoals het HBAG en GS1-Nederland.

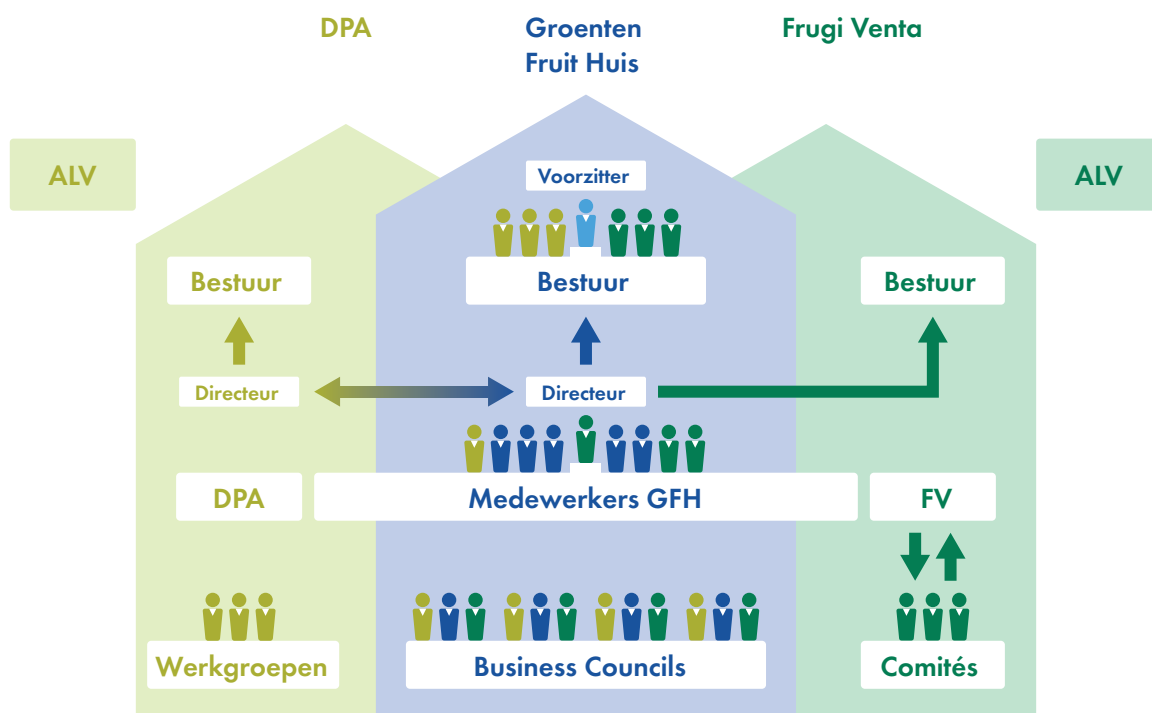
De verschuivingen in het organisatorische landschap maakten ook herziening van de financieringswijze noodzakelijk. DPA en Frugi Venta hebben die rol overgenomen met dien verstande dat die gelden voor de oorspronkelijke doelstellingen werden ingezet. Overige activiteiten moeten in toenemende mate vanuit de markt zelf worden gefinancierd. Om deze scheiding duidelijk te maken, zijn de activiteiten waarvoor geld uit de markt moet worden gegenereerd ondergebracht in de nieuw opgerichte BV Fresh Informationmanagement Centrum.

Frug I Com is sinds 2013 weer gevestigd in het pand van Frugi Venta aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag.

Meer informatie: www.frugicom.nl

Interne organisatie per 1 januari 2014

FRUGI VENTA

voorzitter
C. den Hollander
9 bestuursleden

STAF

directeur **G. Mulder**
secretaris **P. Verbaas**
H. Molenaar
W. van den Oever
I. Ribbens
S. van Kuppeveld

adm. / secr.

M. Meyer
M. Verheijen

Comité CAO-overleg

4 leden
voorzitter **B. Vroegop**
secretaris **S. van Kuppeveld**
adviseur **I. Ribbens**

P & O Klankbordgroep

100 leden
secretaris **S. van Kuppeveld**
adviseur **I. Ribbens**

Commissie Import/ Export Derde Landen

8 leden
secretaris **I. Ribbens**
lid **G. Mulder**
adviseur **P. Verbaas**

Wergroep Fytosanitair Beleid

8 leden
voorzitter **A. Klaassen**
secretaris **I. Ribbens**

Wergroep Export Rusland

10 leden
voorzitter **A. Visser**
secretaris **I. Ribbens**

Comité Uienhandel

6 leden
voorzitter **G. Gunter**
secretaris **I. Ribbens**
lid **G. Mulder**

Comité Fruithandel

7 leden
voorzitter **J. Timmermans**
secretaris **S. van Kuppeveld**
lid **G. Mulder**

Comité Biohandel

5 leden
voorzitter **J. Groen**
secretaris **W. van den Oever**
lid **G. Mulder**
adviseur **A. Zeelenberg**

Comité Groente- bewerkingsbedrijven

6 leden
voorzitter **E. Noordermeer**
secretaris **P. Verbaas**
lid **G. Mulder**

Wergroep Kwaliteitsmanagers

16 leden
voorzitter **P. Verbaas**

Comité Champignonhandel

3 leden
voorzitter **T. van Walsem**
secretaris **S. van Kuppeveld**
lid **G. Mulder**

Comité Voeding & Gezondheid

12 leden
voorzitter **W. Zomer**
secretaris **W. van den Oever**

Deelnemingen Frugi Venta

- Stichting Frugi Tel
- Stichting Remedium Agrarische Groothandel
- Stichting Food Compass
- Stichting Frug | Com
- Fresh Informationmanagement Center BV
- Stichting Afzetbevordering Ui

Vijf Stichtingen 'onder' Frugi Venta

Frugi Venta heeft initiatieven genomen tot meer individuele dienstverlening aan de leden. Daartoe zijn onder andere vijf 'eigen' stichtingen opgericht:

Frugi Tel: Kortingen op telecommunicatie

Frugi Venta heeft sinds 1994 voor de leden Frugi Tel, een aparte Stichting Telecomdiensten opgericht. Deelnemers aan Frugi Tel krijgen forse kortingen op vaste en mobiele telecommunicatiekosten.

Meer informatie: (070) 33 55 010, Kris Charan

REMEDIUM Agrarische Groothandel

Verzuimsteunpunt (verzuimbegeleiding, arbo, reïntegratie)

Frugi Venta is initiatiefnemer van Remedium Agrarische Groothandel, een stichting die werkgevers en P&O-functionarissen veel werk uit handen neemt op het gebied van de begeleiding van arbeidsongeschikte werknemers.

De dienstverlening is 'Poortwachterproof' en inclusief de wettelijk verplichte Arbo-deskundigheid. In 2003, twee jaar na de oprichting, hebben de Vereniging van Groothandelaren in Bloemkwekerijproducten (VGB) en de Nederlandse Aardappel Organisatie (NAO) besloten om eveneens deel te nemen. Circa 80 werkgevers met 1.500 medewerkers nemen deel aan dit verzuimsteunpunt. De Stichting is mede mogelijk gemaakt door Achmea. Er wordt samengewerkt met Zilveren Kruis Achmea en ArboVitale.

Meer informatie: (070) 33 55 010 of www.frugiventa.nl/diensten

Food Compass: Voedselveiligheid / residumonitoring

Op het gebied van voedselveiligheid nam Frugi Venta tien jaar geleden een succesvol initiatief. Food Compass (Stichting Monitoring Voedingstuinbouw) zorgt landelijk voor een onafhankelijke, op risicoanalyse gebaseerde uitvoering van residu-onderzoek.

Bedrijven die werken volgens de nieuwe Hygiënecode en in dat kader verplicht zijn residu-onderzoek uit te voeren, kunnen gebruikmaken van de diensten van Food Compass. Food Compass heeft tevens een rol gespeeld in de onderhandelingen met de Russische autoriteiten inzake MRL's. Ook andere (handels)bedrijven, die in het kader van een eigen HACCP-plan residu-onderzoek laten uitvoeren, kunnen deelnemen. Na een onafhankelijke monsternamen vinden de analyses plaats in geaccrediteerde laboratoria. Deze stichting telt 320 deelnemende bedrijven. Vanaf 2014 wordt ook onderzoek gedaan naar humaan pathogenen.

Meer informatie: foodcompass@tuinbouw.nl of www.foodcompass.nl of bel (070) 347 55 08.

Frug I Com: Platform AGF Keteninformatie

Frug I Com is de 'roepnaam' van de Stichting Platform AGF Keteninformatie. Het doel is om standaardisatie van elektronisch berichtenverkeer binnen de keten en tussen ketens onderling te bevorderen.

Frug I Com biedt een platform voor de uitwisseling van ervaringen en nieuwe ontwikkelingen tussen de gebruikers en exploitanten van keteninformatiesystemen. Het gebruik van elektronische berichten is onontbeerlijk om bijvoorbeeld te kunnen voldoen aan de traceerbaarheidseisen van de (inter)nationale afnemers en de overheid (General Food Law). Er wordt nauw samengewerkt met GS1 Nederland.

Meer informatie: www.frugicom.nl

Stichting Afzetbevordering Ui

Nederland is wereldwijd één van de grootste exporteurs van uien. Om de afzetmarkt voor ui nog verder te verbreden heeft Frugi Venta, in nauw overleg met Zuver, de Stichting Afzetbevordering Ui (SAU) opgericht.

De Stichting heeft een aantal onderzoeksvoorstellen ingediend bij het Productschap Tuinbouw (PT) waarvoor het Productschap Tuinbouw haar fiat heeft gegeven. In totaal worden vijf projecten uitgevoerd waarvoor Gijsbrecht Gunter is aangesteld als projectmanager. De projecten hebben betrekking op het verwerken van reststromen tot duurzame energietoepassing; natuurlijke kleurstoffen en functional foods; ontwikkeling van een kennisdatabank en kennisnetwerk; duurzaam beleid en het ontwikkelen van een standaardformulier voor de uienpellencompost. Samenwerking door de hele keten wordt van steeds groter belang in de uiensector. Zo is het doel van de kennisdatabank het creëren van een digitaal kennisnetwerk waardoor kennis en trends die zich voordoen snel en efficiënt door de verschillende schakels in de keten kunnen worden opgepakt.

Bestuur Frugi Venta per 1 januari 2014

Naam	Bedrijf en plaats	Telefoon	E-mail
Frans van Aarle	Gebr. van Aarle BV, Schijndel	(073) 5441919	frans@aarlegebrs.nl
Ron de Greeff	Langfruit BV, Venlo (adviseur)	(077) 3236666	rdgreeff@langfruit.nl
Shawn Harris	Nature's Pride	(0174) 525900	shawn@naturespride.nl
Thijs van den Heuvel	Olympic Fruit BV, Barendrecht	(0180) 646200	mb.vandenheuvel@olympicfruit.com
Edwin Noordermeer	Tuinderij Vers BV, Brielle	(0181) 485112	e.noordermeer@tuinderij-vers.nl
Harro van Rossum	Combilo BV, Waddinxveen	(0180) 446700	h.van.rossum@combilo.nl
Joop Vernooij	Fruitbedrijf J.C. Vernooij BV, Vleuten	(030) 6771859	j.vernooij@vernooij-vleuten.nl
Jaap Wiskerke	Wiskerke Onions BV, Kruiningen	(0113) 382210	jwk@wiskerke-onions.nl

Frugi Venta

Cees den Hollander	Voorzitter	denhollander@frugiventa.nl
Gert Mulder	Directeur	mulder@frugiventa.nl
Peter Verbaas	Adjunct directeur	verbaas@frugiventa.nl
Wilma van den Oever	Beleidsmedewerker	vandenoever@frugiventa.nl
Inge Ribbens	Beleidsmedewerker	ribbens@frugiventa.nl
Suzan van Kuppeveld	Beleidsmedewerker	vankuppeveld@frugiventa.nl
Henk Molenaar	Administrateur	molenaar@frugiventa.nl

GroentenFruit Huis

Nicolette Queadvlieg	Voedselveiligheid & Kwaliteit	quaedvlieg@groentenfruihuis.nl
Wilco van den Berg	Marktanalyse & Rapportage	vandenbergg@groentenfruihuis.nl
Anne Marie Borgdorff	Voeding & Gezondheid	Borgdorff@groentenfruihuis.nl
Jerre de Blok	Gedetacheerd aan Food Compass	info@foodcompass.nl
Ria Hermsen	Gedetacheerd aan Food Compass	info@foodcompass.nl

Externe vertegenwoordigingen per 1 januari 2014

Hoofdbedrijfschap Agrarische Groothandel (HBAG)

- Bestuur
- HBAG Commissie Groenten en Fruit
- Holland Fresh Group

Productschap Tuinbouw (PT) (in afbouw)

- Bestuur
- Begrotingscommissie
- Sectorcommissie Groenten en Fruit
- Global GAP College van Deskundigen

GroentenFruit Bureau

- Bestuur

Nationale Tuinbouw Raad (NTR)

- Bestuur

VNO-NCW

- Groothandelsplatform

Nederlands Verbond van de Groothandel (NVG)

- Bestuur

Kwaliteits-Controle-Bureau voor Groenten en Fruit (KCB)

- Bestuur
- KCB-Commissie Toezicht Kwaliteitsvoorschriften Groenten en Fruit

Agro Quality Support (AQS)

- Bestuur

Freshfel Europe

- Board of Directors
- Export Division
- Working group on promotion
- Food Quality and Sustainability Working Group

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Agrarische en Voedselvoorzieningshandel (Bpf AVH)

- Bestuur
- Bpf AVH Beleggingscommissie

Stichting Vrijwillig Vervroegd Uittreden/ Stichting AGF Groothandelsfonds

- Bestuur
- Scholingscommissie AGF-Groothandelsfonds

Stichting Preventiefonds

- Bestuur

Ministerie van Economische Zaken

- Netwerk Platform Agrologistiek
- Fytosanitair Programma Overleg EZ
- Multilateraal Bedrijfslevenoverleg

Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA)

- Klankbordgroep Tuinbouw Handel/
PD Werkgroep Inspectieregime

Fresh Corridor

- Projectbestuur

Greenport Holland

- Bestuur
- Management Group

Topteam Tuinbouw en Uitgangsmaterialen

- Bestuur

Topteam Logistiek

- Klankbordgroep Nationaal Logistiek Informatie Platform

Dialog

- Extended Single Window

Fruitpact

- Stuurgroep

Klankbordgroep Greenport Zuid-Holland

Client Export

- Bestuur

Gebruikersgroep EV-PD

PEX

Kamer van Koophandel Rotterdam

Stichting Fair Produce Nederland

- Bestuur

Crisisteam Voedingstuinbouw

- Kernteam

Nationaal Technische Werkgroep GlobalGap

- Lid

Frug I Com

- Bestuur

Indien u geïnteresseerd bent in wie waarin zitting heeft:
info@frugiventa.nl

Fresh Informationmanagement Center

Food Compass

- Bestuur

Frugi Venta Commissie, Comités en (Net)werkgroepen

Comité Biohandel

Erik Jan van den Brink	Udea BV
Jan Groen (voorzitter)	Green Organics BV
Joep Jeuken	Vroegop-Windig BV
Gert Kögeler	Eosta BV
Gert Mulder	Frugi Venta
Claris ten Napel (adviseur)	Leo de Kock & Zn. BV
Berry Olsthoorn	Naturelle BV
Wilma van den Oever (secretaris)	Frugi Venta
Arend Zeelenberg (adviseur)	Ketenmanager Biologisch / Frugi Venta
Wim Zomer	Vroegop-Windig BV

Comité Champignonhandel

Rob Banken (voorzitter)	Banken Champignons BV
Suzan van Kuppeveld (secretaris)	Frugi Venta
Gert Mulder	Frugi Venta
Piet Hein van den Oord	Champoord BV
Tom van Walsem	Limax BV

Comité Fruithandel

Zwever van Aalsburg	Fruitmasters Holland BV
Wout van Es	Fruit World Breda BV
Suzan van Kuppeveld (secretaris)	Frugi Venta
Gert Mulder	Frugi Venta
Floor van Os	Firma J.C. van Os
Cees Oskam	Handelmij Jan Oskam BV
Kees van Ossenbruggen	Van Ossenbruggen Fruit BV
Jan Timmermans (voorzitter)	C.G. Timmermans & Zn. CV
Cees Verheij	VOF Corn. Verheij en Zn.
Corrie Verheij-Hofs	Hofs Fruit Company BV
Joop Vernooij	Fruitbedrijf J.C. Vernooij BV
Bert Wilschut	The Greenery BV

Comité Groentebewerkingsbedrijven

Gert Mulder	Frugi Venta
Edwin Noordermeer (voorzitter)	Tuinderij Vers BV
Chris Rietveld	Hessing Uden BV
Peter Verbaas (secretaris)	Frugi Venta
Roel van der Zande	Hessing BV

Commissie Import/Export Derde Landen

Ton Feelders	Total Produce BV
Thijs van den Heuvel	Olympic Fruit BV
Richard Kamstra	Staa Food Group BV
Gert Mulder	Frugi Venta
Frank Pijpers	J.M. Levarht & Zn. BV
Inge Ribbens (secretaris)	Frugi Venta
Peter Verbaas	Frugi Venta
Corrie Visbeen	Yex BV

Comité Uienhandel

Jan Beemsterboer	Handelmaatschappij J.P. Beemsterboer BV
Rinus van den Berge	Van den Berge Handelsonderneming BV
Gijsbrecht Gunter (voorzitter)	Monie Nieuwdorp BV
Gerard Hoekman	Mulder Onions BV
Jan van der Lans	Van der Lans International BV
Lijn Moerdijk	MSP Uienhandel BV
Gert Mulder	Frugi Venta
Inge Ribbens (secretaris)	Frugi Venta
Erik Waterman	Waterman Onions BV
Jaap Wiskerke	Wiskerke Onions BV

Comité Gezondheid en Voeding

Rob Baan	Koppert Cress BV
Ingmar van den Doel	The Greenery BV
Arda Evers	Olympic Food Group BV
Frans Hagens	Nedalpac BV
Cees den Hollander	Frugi Venta
Anneke van de Kamp	Rijk Zwaan BV
Gert Mulder	Frugi Venta
Wilma van den Oever	Frugi Venta
Arnoud van Os	Peter van Halder BV
Jan-Willem Verloop	Nature's Pride BV
Corrie Verheij-Hofs	Hofs Fruit Company BV
Mark Versluis	Van Nature
Martin de Vries	Univeg BV
Michael Wilde	Eosta BV

Comité CAO-overleg

Ulla Ellens	The Greenery BV
Ron de Greeff	Staa - Van Rijn
Izaak Havenaar	Haluco BV
Suzan van Kuppeveld (secretaris)	Frugi Venta
Peter van Osch	Veiling Zaltbommel
Inge Ribbens (adviseur)	Frugi Venta
P. Verkuilen (adviseur)	AWVN
Ben Vroegop (voorzitter)	Vroegop-Windig BV
Wim Zomer	Vroegop-Windig BV

P & O Klankbordgroep CAO-overleg

Suzan van Kuppeveld (voorzitter)
Inge Ribbens (adviseur)
100 leden Frugi Venta

Young Frugi Venta Business Club

Martijn de Graaf	Yex BV
Lennart van den Heuvel	Hoofdman-Roodzant BV
Suzan van Kuppeveld (secretaris)	Frugi Venta
Dennis Steinfort	Vroegop-Windig BV

Werkgroep Fytosanitair Beleid (met DPA)

Gerard van den Berg	Best Fresh Group
Ad Klaassen	DPA
Arie van der Linden	The Greenery BV
Henk Nelisse	Total Produce BV
Inge Ribbens (secretaris)	Frugi Venta
Maartje Vullings	Fruitmasters BV
Dik de Winter (adviseur)	KCB

Werkgroep Kwaliteitsmanagers Groentebewerkingsbedrijven

Els Cornelissen	Vezet BV
André Dijk	Hessing BV
Arne Dijkstra	W. Heemskerk BV
Gert Jan Eggers	QPI BV
Tanja Gijsen	Van Gorp Greenfood BV
Francis Guffens	Chiquita Food Innovation BV
Marcel Heythuyzen	Hessing Uden BV
Johan Hoogland	Vroegop-Windig BV
Jeanette Koedijk	T. van der Plas BV
Johan van der Leer	Hillfresh International BV
Klaas van der Marel	Fresh Care Convenience BV
Annesiet Siebenga	W. Heemskerk BV
Simone Varekamp-Van Vliet	Tuinderij Vers BV
P. Verbaas (voorzitter)	Frugi Venta

Bezuidenhoutseweg 82, Postbus 90410, 2509 LK Den Haag
T (070) 33 55 010, F (070) 33 55 020
E info@frugiventa.nl, I www.frugiventa.nl